

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

”Monia pelottaa ehkä ihan turhaa” Vanhempien ajatuksia lastensuojelun tehostetun perhetyön alkaessa

Henriikka Latvanen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**”Monia pelottaa ehkä ihan turhaa”
Vanhempien ajatuksia lastensuojelun
tehostetun perhetyön alkaessa**

Sosiaalialan koulutusohjelma
Henriikka Latvanen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Elokuu 2018

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastensuojelun tehostetun perhetyön asiakasperheiden vanhempien ajatuksia työskentelyn alkaessa, heidän toiveitaan perhetyölle ja sosiaaliohjaajille sekä mikä heitä voisi auttaa/ on auttanut työskentelyyn sitoutumisessa ja motivoitumisessa.

Tavoitteena oli tuoda vanhempien äänet kuuluviin ja tuottaa uutta ja luotettavaa tietoa lastensuojelun tehostetun perhetyön ammattilaisille vastaamalla kolmeen tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymykset olivat: ”Mitä ajatuksia perheiden vanhemmilla on lastensuojelun perhetyön alkaessa?”, ”Mitä toiveita perheiden vanhemmilla on lastensuojelun perhetyölle ja sosiaaliohjaajille?”, sekä ”Mitä perheen vanhemmat tarvitsevat, jotta työskentelyyn sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisi?”.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin kaupungin lastensuojelun tehostetun perhetyön kanssa. Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelulla saatu aineisto litteroitiin ja litteroidut tekstit analysoitiin teemoittelu menetelmällä.

Haastatteluja sovittiin viiden vanhemman kanssa, mutta toteutuneita haastatteluja oli kolme. Haastattelujen kautta kävi ilmi, että perhetyön aloituksessa ajatukset ovat olleet pääsääntöisesti joko neutraaleja tai positiivisia. Ajatusten myönteisyyttä on edesauttanut ennakkolottomuus lastensuojelua kohtaan sekä kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen kokemus. Negatiivisia ajatuksia perhetyön alussa on aiheuttanut se, ettei vanhempi ole tullut kuulluksi ja kohdatuksi. Perhetyölle vanhemmat asettivat hyvin konkreettisia toiveita, kuten vanhemmuuden tukeminen ja uusien keinojen löytäminen arjen toimimiseen. Sosiaaliohjaajilta toivottiin avoimuutta, vastavuoroisuutta ja ammattitaitoa. Haastatellut vanhemmat tunnistivat motivaationsa ja sitoutumisensa korkea tasoiseksi. Korkean motivaation ja sitoutumisen tasot oltiin saavutettu, koska apua oli haettu itse ja siihen oltiin vastattu.

Johtopäätöksistä käy ilmi, että mitä neutraalimmat mielikuvat ja ennakkolottomammat ajatukset vanhemmilla on lastensuojelusta, sitä myönteisemmin he suhtautuvat perhetyön aloitukseen. Motivoituminen ja sitoutuminen työskentelyyn on helpompaa, kun tulee alusta asti oikein kohdatuksi ja kuulluksi. Myös luonteenpiirteillä on vaikutusta asiaan.

Asiasanat: lastensuojelu, lastensuojelun avohuolto, perhetyö, kuulluksi tuleminen, kohtaaminen

The aim of this thesis was to find out, what are the thoughts of the parents who are starting intensified family work under child welfare service, what are their wishes for the service and the social workers as well as what might help/ has helped them to motivate and commit to the service.

The main goal was that the parents can share their experiences and to produce new and reliable information for the professionals working for intensified family work within child welfare. By answering to the research questions listed here: “What kind of thoughts do the parents have in the beginning of the child welfare’s intensified family work?”, “What wishes do the parents have for the service and the social workers?” and “What do the parents need to motivate and to commit to the service?”.

Thesis was made in collaboration with the city of Helsinki child welfare services’ intensified family work. Thesis is qualitative research and the used research method was focused interview. Interviews were transcribed and analysed by categorising.

There were all together five planned interviews but only three of them took place. The results show, that parents thoughts at the beginning of the service have been either neutral or positive. Reasons behind the neutral and/or positive thoughts were that the parents hadn’t any prejudice of child welfare. It also seemed that the parents had been heard and encountered the right way. When the parents hadn’t been heard nor encountered, they had slightly negative thoughts about the service. Wishes made for the intensified family work were down to Earth: parents needed support for parenting and new ways to make ordinary life easier. Parents wished that the social workers would be open and professional as well as reciprocal. Level of motivation and commitment were high. Parents feel that being able to ask for and receive has had a positive influence on their motivation and commitment. Again, being heard and encountered had an impact and importance.

Summa summarum: the less prejudices parents have, the more likely they will think positively about child welfare and intensified family work. Motivation and commitment are also higher when the parents are being heard and encountered the right way. Be noted that one’s personality has its own effect.

Keywords: child welfare, non-institutional social care of child welfare, intensified family work, encounter, being heard

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta	6
2.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	7
2.2	Tutkimuskysymykset	7
3	Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala	8
4	Keskeiset käsitteet teoreettisen viitekehyksen pohjana	9
4.1	Lastensuojelu	9
4.2	Lastensuojelun avohuolto	10
4.3	Perhetyö	11
4.4	Kohtaaminen	13
4.5	Kuulluksi tuleminen	15
4.6	Sitoutuminen ja motivoituminen	16
5	Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi	17
5.1	Teemahaastattelu	18
5.2	Haastattelut vanhempien kanssa	18
5.2.1	Haastateltavien hankinta	19
5.2.2	Haastattelutilanteet	20
5.3	Aineiston analysointi	21
6	Tulokset	22
6.1	Vanhempien ajatuksia työskentelyn alkaessa	22
6.2	Vanhempien toiveet perhetyölle ja sosiaaliohjaajille	23
6.3	Vanhempien ajatuksia sitoutumisesta ja motivoitumisesta	24
6.4	Muut esiinnousseet teemat	25
6.5	Tulosten yhteenveto	26
7	Johtopäätökset	26
8	Pohdinta	29
9	Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	31
10	Oppimiskokemuksena opinnäytetyö	34
	Lähteet	36
	Taulukot	39
	Liitteet	40

1 Johdanto

Lastensuojelu on suomalaiselle yhteiskunnalle edelleen eräänlainen tabu, vaikka lastensuojelusta ja sen toiminnasta on alettu ajansaatossa puhua enemmän, kiitos esimerkiksi sosiaalisen median. Kiinnostukseni tähän lastensuojelun yllä edelleen leijuvaan tabuun johdatti minut muutaman mutkan kautta tutkimaan opinnäytetyöni aihetta, eli vanhempien ajatuksia tehostetun perhetyön alkaessa.

Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä eräiden Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan alla olevien lastensuojelun tehostetun perhetyön alueiden kanssa. Opinnäytetyön aiheena oli siis tutkia, millaisia ajatuksia perheiden vanhemmilla on perhetyön alkaessa, mitä he toivovat perhetyöltä ja perhetyön sosiaaliohjaajilta sekä mitä he kaipaavat ja tarvitsevat, jotta sitoutuminen ja motivoituminen työskentelyyn onnistuisi. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä toimi puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastattelun aineisto analysointiin teemoittelulla ja osin myös sisällönanalyysillä. Teemahaastattelussa haastateltiin vapaaehtoisia vanhempia, joilla perhetyö oli alkutaipaleella.

Asiakkaiden kuulluksi tuleminen ja kohtaaminen ovat isossa osassa ei ainoastaan perhetyössä tehtävää työtä, vaan koko sosiaalialalla tehtävää työtä: asiakkaan kohtaamisestahan sosionomi (AMK) -tutkinnon koulutuskin aloitetaan. Näin ollen, mielestäni ei voi koskaan puhua liikaa kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen merkityksestä. Koen myös tärkeäksi, että asiakkaat saisivat rehellisesti tuoda julki kaikenlaiset tunteensa, toiveensa ja ajatuksensa perhetyön alkaessa ilman mahdollista jännitystä siitä, mitä työntekijät ehkä ajattelevat ja mitä näiden asioiden ääneen sanominen voisi mahdollisesti aiheuttaa. Keskustelu lastensuojelun perhetyön sosiaaliohjaajien kanssa antoi minulle myös ymmärryksen, että opinnäytetyöni aihe on tarpeellinen työn kehittämisen näkökulmasta.

2 Opinnäytetyön tausta

Tutkin opinnäytetyössäni siis lastensuojelun asiakasperheiden vanhempien ajatuksia ja toiveita sekä tarpeita motivaation ja sitoutumisen osalta. Aineistoa saatiin haastatteleamalla vapaaehtoisia vanhempia, jotka ovat perhetyön alkuvaiheessa.

Lastensuojeluun liitetyt uskomukset, huhupuheet ja jopa pelot ovat aina kiinnostaneet minua: onko näillä asioilla todenperäisyyttä vai mistä nämä puheet kumpuavat? Myös hyvin usein esillä oleva asiakkaiden kuulluksi tuleminen ja ajatuksista ääneen puhuminen niiden oikeilla nimillä osaltaan johtivat aiheen valitsemiseen ja rajaukseen.

Viimeistä harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkaa etsiessäni keskustelin erään Helsingin kaupungin lastensuojeluyksikön tehostetun perhetyön tiimin kanssa aiheesta. Työntekijät toivat keskustelun lomassa ilmi, että olisi tarpeellista selvittää asiakkaiden ajatuksia ja toiveita perhetyön alussa ja mikä mahdollisesti heitä voisi auttaa, jotta työskentelyyn sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisi. Perhetyöhön sitoutumista asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta on aiemmin tutkittu Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksella Seija Mustajärven pro gradu- tutkimuksessa (2008). Mustajärvi selvitti tutkimuksessaan kokemuksia niin asiakkailta kuin työntekijöiltä ja toteaa, että perhetyöhön sitoutumisen kannalta ensimmäinen ja samalla jopa tärkein kompastuskivenpaikka on juuri työskentelyn aloitus. Mustajärven mukaan palvelun aloitus yleensä tapahtuu yhteisymmärryksessä, mutta matalalla profiililla, jolloin osa huolista ja tavoitteista ei tule ääneen sanotuksi. (Mustajärvi 2008, 96-97.)

Vaikka aikaa Mustajärven tutkimuksesta on kulunut 10 vuotta, ovat samanlaiset kysymykset edelleen ilmassa perhetyön kentällä. Tästä syystä koen aiheelliseksi tutkia aihetta opinnäytetyössäni. Perhetyön asiakkaana on nimensä mukaisesti koko perhe, mutta päätökset esimerkiksi tapaamisten perumisista tekevät vanhemmat, joten on tarpeellista haastatella vanhempia heidän ajatuksistaan ja toiveistaan sekä saada ne kuuluviin.

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena ja tavoitteena on tuottaa tutkimuskysymyksiin vastaamalla uutta, hyödyllistä ja eettistä sekä luotettavaa tietoa perhetyössä työskenteleville ammattilaisille vanhempien ajatuksista ja toiveista sekä tehdä asiakkaiden ääni kuuluvaksi. Työntekijät saavat opinnäytetyön myötä tietoa siitä, millaisia ajatuksia perheiden vanhemmilla voi mahdollisesti olla työskentelyn alussa ja mitä he työntekijöinä voisivat mahdollisesti ottaa huomioon asiakasperheiden vanhempien tarpeista ja toiveista, jotta perheiden sitoutuminen ja motivoituminen työskentelyyn onnistuisi paremmin.

Tutkimukseni aihe koskee vain tiettyjä näkökulmia perhetyöhön, mutta tuloksissa on otettu huomioon myös vanhempien itse esiin tuomia teemoja.

2.2 Tutkimuskysymykset

Kaiken yllä kuvatun aiheen rajauksen pohjalta päädyin selvittämään vastauksia opinnäytetyössäni seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä ajatuksia perheiden vanhemmilla on lastensuojelun perhetyön alkaessa?
- Mitä toiveita perheiden vanhemmilla on lastensuojelun perhetyölle ja sosiaaliohjaajille?

- Mitä perheen vanhemmat tarvitsevat, jotta työskentelyyn sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisi?

3 Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala

Kuten lähes jokaisella kunnalla Suomessa, myös Helsingillä on omat sosiaali- ja terveystalvunsa kaupungin asukkaille. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystalvun tarkoituksena on tuottaa helsinkiläisille nimensä mukaisesti terveyttä, sosiaalista turvaa ja hyvinvointia. Kaupunki kannustaa asukkaitaan ottamaan vastuuta niin omasta kuin läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä. Asukkaille kuitenkin turvataan tarpeen niin vaatiessa apua elämäntilanteeseen. Kaupungin sosiaali- ja terveystalvun työstä yhteensä noin 15 000 alansa ammattilaista ja talvun tuottamiseen käytetään vuosittain noin 2,1 miljardia euroa. (Helsingin kaupunki 2018.)

Sosiaali- ja terveystoimi on jaettu neljään pienempään toimialaan, joita ovat terveyst- ja päihdetalvun, perhe- ja sosiaaltalvun ja sairaala-, kuntoutus- ja hoivatalvun sekä hallinto. Terveyst- ja päihdetalvun pitävät sisällään perusterveystalvun huollon, avosairaanhoidon ja aikuisten helsinkiläisten terveystalvun terveystalvun, suunterveydenhuollossa ja sisätautiin poliklinikalla sekä päiivystyksessä. Toimiala tarjoaa myös apua aikuisille kaupunkilaisille mielenterveyst- ja päihdeongelmissa sekä psykiatrista erikoissairaanhoidoa (Helsingin kaupunki 2018).

Perhe- ja sosiaaltalvun kattavat taas helsinkiläisten lapsiperheiden sosiaali- ja terveystalvun talvun sekä työelämän tai koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten terveystalvun. Toimiala pitää sisällään myös vammais- ja aikuissosiaalityön talvun, esimerkiksi taloust- ja velkaneuvonta ja maahanmuuttajatalvun (Helsingin kaupunki 2018). Opinnäytetyöni aihekenttä, lastensuojelun avohuollon tehostettu perhetyö, kuuluu siis sosiaali- ja terveystalvun perhe- ja sosiaaltalvun toimialaan. Lastensuojelun avohuoltoa ja tehostetun perhetyön käsitteitä avaan laajemmin kappaleessa neljä.

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivatalvun koostuvat iäkkäiden kaupunkiläisten talvunista, esimerkiksi kotihoidosta, omaishoidontuesta ja päiiväkeskustoiminnasta. Toimiala huolehtii myös kuntouttavasta ja lyhytaikaisesta sairaalahoidosta, sekä muun muassa puheterapian talvunista ja veteraanien kuntoutuksesta (Helsingin kaupunki 2018). Hallinnon toimiala nimensä mukaisesti huolehtii sosiaali- ja terveystalvun organisaation hallinnolliset asiat.

Sosiaali- ja terveystalvun talvun ohjaa ja valvoo sosiaali- ja terveystalvun, jolla on yksi jaosto ja toimialajohtaja. Helsingin kaupungin apulaispormestari toimii sosiaali- ja terveystalvun apulaispormestarina. (Helsingin kaupunki 2018.)

4 Keskeiset käsitteet teoreettisen viitekehyksen pohjana

Opinnäytetyöni kannalta keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelu, lastensuojelun avohuolto, tehostettu perhetyö, kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen. Käsitteet ovat keskeisiä sen takia, koska tehostettu perhetyö on osa lastensuojelun avohuollon palvelukenttää ja vanhempien haastattelu heidän ajatuksistaan, sekä sosiaaliohjaajien tekemä työ on mitä suuremmissa osin kohtaamista ja asiakkaiden kuulluksi ja nähdyksi tekemistä. Koen myös tarpeen määritellä lyhyesti motivaation ja sitoutumisen käsitteet, joita opinnäytetyössäni osin käsitellään haastattavien vanhempien tarpeiden muodossa. Seuraavaksi avaan edellä mainitut käsitteet, jotka muodostavat niin ikään myös opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen.

4.1 Lastensuojelu

Suomalaisen lastensuojelun laillisena perustana toimii kansainvälinen Yhdistyneiden Kansakuntien (myöh. YK) lasten oikeuksien sopimus (1989), jonka Suomi on allekirjoittanut vuonna 1991 sekä lastensuojelulaki. Lastensuojelulaki ja YK:n lasten oikeuksien sopimus kattavat ja koskevat kaikkia suomalaisia lapsia heidän taustoistaan huolimatta. Suomessa lastensuojelulain tehtävänä on taata lapselle turvallinen kasvuympäristö, tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä erityinen suojelu. Sekä lastensuojelulaissa että YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Lastensuojelun asiakkuus voi kuitenkin jälkihuollon piirissä koskea myös jo täysi-ikäistä nuorta aikuista, 21 ikävuoteen saakka. (Lastensuojelulaki 2007/1 §, 2§ & 6§; YK:n lastenoikeuksien sopimus 1991/ 1 artikla & 2 artikla.)

Vanhemmat tai muut huoltajat ovat aina ensisijaisesti vastuussa lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on oikeus saada tarvitsemaansa apua ja tukea lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Yhteiskunnan tehtävänä onkin tukea vanhempia tai muita huoltajia lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisessa erilaisten palveluiden avulla jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi terveydenhuollon neuvolapalvelut, koulut ja varhaiskasvatus. Varhaisessa vaiheessa tukemisen tarkoituksena on, että vanhemmat tai muut huoltajat pystyisivät itse huolehtimaan lapsen tarpeista. (Lastensuojelu.info.)

Joskus kuitenkin käy niin, että erinäisistä syistä johtuen eivät lapsen vanhemmat tai huoltajat itse pysty huolehtimaan lapsen riittävän hyvästä huolenpidosta. Tällöin yhteiskunnalla on velvollisuus auttaa perhettä heidän tilanteessaan, jotta lapsen kasvu ja kehitys pystytään turvaamaan. Näissä tilanteissa apua ja tukea saadaan lastensuojelusta. Lastensuojelun perustehtäviin kuuluu vanhempien tukeminen lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa, lapsen kasvuoloihin vaikuttaminen ja lapsen varsinainen suojelu. Saadakseen (erityistä) tukea ja apua lapsen kasvatukseen ja vanhemmuuteen, ei aina tarvita lastensuojelun varsinaista asiakkuutta. Tällöin puhutaan ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta, jota lain mukaan jokaisen kunnan on tarjot-

tava asukkailleen esimerkiksi varhaiskasvatuksen, koulun ja neuvolan muodossa. Lastensuojelun asiakkaana ollessaan perhe saa apua ja tukea ongelmiinsa joko avo-, sijais-, tai jälkihuollon parissa, riippuen perheen senhetkisestä tilanteesta. (Lastensuojelu.info; THL 2016.)

Lastensuojelun lähtökohtana on aina lapsen etu. Tämä tarkoittaa konkreettisesti sitä, että kaikki päätökset ja toimet tehdään aina lapsen näkökulmasta, lapsen parasta etua ajatellen juuri sen hetkisessä tilanteessa. Lasta on myös kuultava ikätasoon sopivalla tavalla päätöksiä tehdessä ja asioita on selitettävä lapselle tarpeeksi hyvin ja ikätasoisesti, jotta lapsi ymmärtää asian voidakseen ilmaista mielipiteensä. Yli 12 vuotiaalla lapsella on puhevalta, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsen mielipide on kuultava ja otettava huomioon lastensuojeluun liittyvissä asioissa ja päätöksissä siinä missä aikuistenkin (Lastensuojelu.info). Jokaiselle perheelle tehdään oma asiakassuunnitelmansa juuri heidän perheeseen ja tilanteeseensa sopivaksi. Asiakassuunnitelmaan tarkistetaan ja muokataan tilanteeseen sopivaksi vähintään kerran vuodessa koko asiakkuuden ajan. (THL 2016.)

4.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun keskeinen periaate on siis tukea vanhempia tai huoltajia lapsen kasvatuksessa. Avohuollon tukitoimet ovat siksi ensisijaisia vaihtoehtoja sijaishuoltoon ja huostaanottoon nähden, ellei tilanne ole arviointia tehdessä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta kriittinen ja vaadi muita toimenpiteitä, kuten kiireellistä sijoitusta. Kun todetaan tarve lastensuojelun asiakkuudelle, on avohuollon tukitoimet aloitettava. Avohuollon ja sen tukitoimien tarkoituksena on tukea ja vahvistaa lapsen vanhempien/huoltajien kykyä ja mahdollisuuksia olla vastuussa lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä sekä edistää lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä.

Avohuollon tukitoimista tehdään aina kirjallinen suunnitelma, jota tarkistetaan säännöllisin väliajoin, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Kirjalliseen suunnitelmaan kirjataan jokaisen perheen tilannekohtainen, suunnitelmallinen ja yksilöllinen asiakassuunnitelma sekä avohuollon tukitoimien tavoitteet. Suunnitelmaan tulee myös kirjata millä aikavälillä haluttua muutosta pyritään saamaan aikaan. Suunnitelmaan tulee kirjata myös osapuolten mahdolliset eriävät näkemykset tukitoimien tarpeellisuudesta ja järjestämisestä. Suunnitelmaa luodessa on lapsen etu aina ensisijainen ja otettava huomioon kaikessa.

Tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen ja lähtökohtaisesti hänen vanhempien/ huoltajien kanssa, mutta joissain tilanteissa riittää pelkkä yli 12 vuotiaan lapsen ja sen vanhemman/huoltajan suostumus, jonka kanssa lapsi asuu. Eriytilanteissa sosiaalityöntekijä voi toteuttaa tukitoimia vain toisen vanhemman/ huoltajan ja lapsen kanssa, jos toinen vanhempi/ huoltaja ei tukitoimiin ole suostuvainen.

Lasta, jota avohuollon tukitoimet koskevat, on tavattava riittävän usein asiakkuuden aikana, myös henkilökohtaisesti. Lapsen henkilökohtaiset tapaamiset pidetään lähtökohtaisesti vanhemman/hoitajan kanssa yhteisymmärryksessä, mutta lasta voidaan tavata myös ilman vanhemman/hoitajan suostumusta, jos se on lapsen edun mukaista. Lasta on pidettävä ajan tasalla hänen ikätasolleen sopivalla tavalla hänen omista asioistaan ja hänen omiin mielipiteisiin ja toiveisiin on kiinnitettävä huomiota. Kaikista tapaamisista on tehtävä kirjalliset muistiinpanot. (THL 2018.)

4.3 Perhetyö

Perhetyö on käsitteenä usein hämmennystä ja sekaannusta aiheuttava, sillä perhetyötä löytyy monenlaista. Perhetyö ei edellytä lastensuojeluasiakkuutta, sillä perhetyö on sosiaalihoitolain mukainen palvelu ja sitä voidaan saada sosiaalihoitolain nojalla. Sosiaalihoitolain mukaisista perhetyöistä voidaan tarjota myös perheille, joiden lapsilla on lastensuojelun asiakkuus, mutta heille voidaan tarjota myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena tehostettua perhetyötä. (THL 2018.)

Perhetyö on aina vapaaehtoinen tukimuoto eli työskentelyä ei käynnistetä, ellei perhe siihen suostu. Perhetyön vapaaehtoisuudesta on käyty ajansaatossa monia keskusteluita, sillä osa perheistä saattaa tuntea lievää pakkoa suotua perhetyön työskentelyyn, jotta välttyään muilta toimilta. Asiakkaan tuntiessa lievää pakkoa, ei voida puhua vapaaehtoisuudesta vaan ennemminkin näennäisestä vapaaehtoisuudesta. (Heino ym. 2000, 32-33.)

Perhetyö on tavoitteellista, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista toimintaa, jolla on tarkoitus tietoisesti vaikuttaa tiettyihin asioihin perheen arkielämässä. Perhetyötä tehdään yhteistyössä koko perheen ja ammattilaisten kanssa ja työntekijöiden rooli tehtävässä työssä on aktiivinen. Tehtävä työ on siis kokonaisvaltaista auttamista koko perheen hyvinvoinnin eteen, jossa otetaan huomioon kaikkien perheenjäsenten yksilölliset tarpeet ja näkemykset. Suunnitelmat ja tavoitteet luodaan yhdessä koko perheen ja perheen vastuusosiaalityöntekijän kanssa, mutta vaikka perhetyötä tehdäänkin yhteistyönä, on ammattilaisilla lain velvoittama velvollisuus määrittää tehtävää työtä sekä arvioida perhettä yhteistyön aikana. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 28-29; THL 2018.)

Perhetyö on moniammatillista työtä perheen omien voimavarojen tukemiseksi. Työ on psykososiaalista, sillä se pyrkii vaikuttamaan perheenjäsenten elämään. Tarkoituksena on korostaa perheen elämän- ja arjenhallinnan taitoja sekä omia voimavaroja, jotta arjessa voidaan toimia itsenäisesti luonnollisten tukiverkostojen varassa. Perhetyön tavoitteet ja suunnitelmat voivat liittyä psykososiaalisen tuen lisäksi esimerkiksi lasten hoitoon ja kasvatukseen tai vanhemmuuden tukemiseen. Keskeisimpänä työkaluna perhetyössä käytetäänkin vuorovaikutusta,

sillä tavoitteena on yhdessä koko perheen kanssa tutkia heidän elämäänsä vaikuttavia tekijöitä erilaisten menetelmien avulla. Käytettävät työmenetelmät valitaan aina kunkin perheen mukaan yksilöllisesti. (Rönkkö & Rytönen 2010, 40-42; Helsingin kaupunki 2016.)

Perhetyö on siis laaja käsite ja palvelumuoto, jonka alle kuuluu vielä erilaisiin tilanteisiin kohdennettuja perhetyön muotoja, eikä kaikkiin tarvita lastensuojelun asiakkuutta. Opinnäytetyössäni puhuttaessa perhetyöstä, tarkoitetaan kuitenkin nimenomaan lastensuojelun alaista tehostettua perhetyötä eli tehostettua perhetyötä tehdään lastensuojelun avohuollon tukitoimena, jolloin perheen lapsella/lapsilla on lastensuojelun asiakkuus. Lähetteen tehostetusta perhetyöstä tekee aina perheen vastuusosiaalityöntekijä. Esittelen muutamia esimerkkejä siitä, millaisia perhetyön muotoja on olemassa ja avaan myös tarkemmin tehostetun perhetyön toimenkuvaa.

Ehkäisevässä perhetyössä tarkoituksena on nimensä mukaisesti ennalta ehkäistä perheen ongelmien syvenemistä ja ylläpitää sekä lisätä perheen hyvinvointia. Ehkäisevässä työssä tarkoituksena on tarjota arjen sujumista tukevia ja perheen hyvinvointia ylläpitäviä palveluja. Kriisiperhetyötä tarjotaan perheille, jotka ovat kohdanneet äkillisen kriisin, kuten onnettomuuden, kuoleman, taloustilanteen järkkymisen tai sairauden. Palvelun tarkoituksena on antaa täsmätukea ja apua kriisistä yli selviytymiseen. Korjaavalla (kuntouttavalla) perhetyöllä tarkoitetaan perhetyön muotona palvelua, jolloin perheen tilanne on kärjistynyt ja syntynyt huoli perheen pärjäämisestä. Perhetilanteeseen on puututtava, jottei tilanne pääse pahenemaan entisestään. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32-35.)

Korjaava perhetyö vaatii lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähetteen (vireillepanon) ja viranomaiset puuttuvat perheen tilanteeseen lastensuojelulain edellyttämällä tavalla. Tehostettu perhetyö on siis korjaavaa perhetyötä. Tehostettua perhetyötä tarjotaan niille perheille, joissa on herännyt huoli lastenhyvinvoinnista ja perheen turvallisuudesta. Tarve tehostettuun työskentelyyn voi nousta hyvinkin nopeasti, esimerkiksi silloin kun perheestä lapsi on sijoitettu kiireellisesti ja kotiinpaluuseen tarvitaan tukea. Toisaalta perheen tilanteen kanssa on voitu tehdä töitä jo pidempään, mutta haasteet jatkuvat edelleen. Työskentelyn pohjana käytetään perheen sosiaalityöntekijän tekemää asiakassuunnitelmaa, mutta tarkemmat suunnitelmat tehdään yhdessä palveluntarjoajan, perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa. Tehostetun perhetyön tavoitteet ovat muiden perhetyön muotojen lailla yksilöllisiä ja perhekohtaisia. Keskeisinä tavoitteina on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä vahvistaa vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja perheen arjenhallintaa, jotta lastensuojelullinen huoli vähentyisi. Vanhemmuuden tukemisen kautta pyritään riittävän vahvaan vanhemmuuteen. Myös lapsen kotiolojen turvaaminen oikea-aikaisella tuella, jottei sijoituksen tarvetta kodin ulkopuolelle synny, on keskeisimpiä tavoitteita. Myös työskentelyn kesto määritellään aina perhekohtaisesti. Helsingissä palvelua tilataan enintään kolme kuukautta kerrallaan, jonka jälkeen tarvetta arvioidaan uudelleen. (Helsingin kaupunki 2018; Helsingin kaupunki 2016.)

Tehostetun perhetyön aloitusvaihe koostuu työskentelyn suunnittelusta yhteistyössä perheen ja sosiaaliviranomaisten kanssa. Tarkoituksena on saada kokonaiskuva perheen sen hetkisestä tilanteesta ja miettiä yhdessä perheelle sopivat tavoitteet ja menetelmät niiden saavuttamiseksi. Kirjallisen suunnitelman työskentelyn yksityiskohtaisemmista tavoitteista laatii tehostetun perhetyön sosiaaliohjaajat. Alussa käytetään aikaa myös työskentelyyn motivoitumiseen. (Helsingin kaupunki 2016.)

Työskentelyvaiheessa perhettä ja perheenjäseniä erikseen tavataan säännöllisin väliajoin heidän luonnollisissa toimintaympäristöissään. Tapaamiskertoja voi alkuun olla tuen tarpeesta riippuen jopa 3-5 viikossa, mutta yleisimmin kerran viikossa. Työskentelyä tehdään kasvokkain mutta tarvittaessa myös puhelimen välityksellä, asiakkaan tarpeista lähtöisin. Työskentelyjakson lopussa tehdään arviointi, jossa arvioidaan kulunutta työskentelyä ja mietitään jatkoa. (Helsingin kaupunki 2016.)

Lopetusvaiheessa työskentelyä lopetellaan pikkuhiljaa. Lopetuksen yhteydessä pidetään loppupalaveri, jossa käydään läpi työskentelyjakso(je)n tavoitteiden saavuttamista. Lopetus voi tulla myös hyvin nopeasti, esimerkiksi sijoituksen vuoksi. Palveluntuottaja kirjoittaa työskentelystä yhteenvedon, mikä toimitetaan perheen vastuusosiaalityöntekijälle. (Helsingin kaupunki 2016.)

Perhetyön voidaan sanoa olevan merkittävä osa lastensuojelun avohuollossa tehtävää työtä. Lastensuojelun tehostettu perhetyö käynnistyy palvelumuotona silloin, kun lasten hyvinvoinnista ja perheenjäsenten turvallisuudesta on noussut jo huoli. Tehostetun perhetyön tavoitteena on turvata lapsen kotona asumismahdollisuudet tukemalla perhettä heidän haasteissaan. Näin voidaan ennaltaehkäistä tarve esimerkiksi laitossijoitukselle. (Helsingin kaupunki 2016). Avohuollon sijoitukset ovat aina vapaaehtoisia, pois lukien kiireellisen sijoituksen, ja huostaanotto on taas viimeinen vaihtoehto silloin, kuin mitkään muut jo kokeillut palvelut tai tukitoimet eivät enää auta (Lastensuojelu.info). Tehostettu perhetyö on yksi näistä palveluista, joka onnistuessaan ehkäisee jopa lapsen huostaanoton. Lastensuojelussa pyritään jatkuvasti vähentämään kodin ulkopuolelle sijoittamisia ja huostaanottoja (Kasurinen/Yle 14.5.2018), joten avohuollon palveluilla on merkittävä vaikutus siihen, miten näissä tavoitteissa onnistutaan. Tehostettu perhetyö on Heinon ym. (2000) mukaan usein käytetty palvelumuoto silloin, kun huostaanoton uhka on jo todellinen ja perheen tilannetta halutaan arvioida ja selvittää tai valmistella päätöksen tekoa.

4.4 Kohtaaminen

Kohtaamisella tarkoitetaan ihmisen käymistä toista ihmistä kohden. Kaikki kohtaaminen voi tapahtua vain ihmisyyden välityksellä, jossa ei ole ennalta opeteltua kaavaa mitä sanoa tai tehdä. Ammattilaisuus ja siihen liittyvät ammattitaito ja -tieto voivat olla esteenä aidolle

kohtaamiselle, jos piiloutuu kokonaan ammattilaisuutensa taakse eikä ole läsnä kohtaamisessa ihmisenä ihmiselle. Kati-Pupita Mattilan (2008) mukaan aidon kohtaamisen tila voi syntyä, kun ihmisten elämänpiirit ovat kosketuksissa toisiinsa. Aidon kohtaamisen mahdollistaa tilanteessa läsnäolo, jakaminen ja vakavasti ottaminen. Kohtaamisessa esiin tuodut asiat ovat aina sidoksissa ihmisen omaan elämänhistoriaan, käsitykseen itsestä ja omasta kelpaavuudesta, joten asioiden vakavasti ottaminen ja läsnäolo ovat kohtaamisen kannalta parempia ja välttämättömiä vaihtoehtoja ja keinoja, kuin yritys täysin ymmärtää. Kun ottaa toisen ihmisen asiat vakavasti, tuo samalla ilmi arvostavansa toisen ihmisen persoonallisuutta sellaisena kuin se on. Läsnä olemisella voidaan parhaimmassa tapauksessa luoda luottamuksellinen ja välittävä ilmapiiri, jolloin voidaan jakaa (luottamuksellisia) asioita. (Mattila 2008, 12-13.)

Asiakkaan ja työntekijän onnistuneessa, arvostavassa kohtaamisessa vähimmäisvaateena on se, että työntekijällä on usko ja luottamus ihmisyyteen ja rakenteisiin sekä motivaatio ja sitoutuminen työskentelyyn ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Merja Laitisen ja Tarja Kempvaisen artikkelissa asiakkaan arvokkaasta kohtaamisesta Laitisen ja Anneli Pohjolan toimittamassa teoksessa ”Asiakkuus sosiaalityössä” (Helsinki: Gaudeamus, 2010) Laitinen ja Kempainen pitävät ihmisen ainutlaatuisuuden tunnistamista ja hänen hyväksymistään sellaisena kuin hän on, tuomitsemattomuutta ja luottamuksellisuutta sekä hallittua emotionaalista osallistumista kuin myös itsemääräämisoikeuden tunnustamista lähtökohdana onnistuneelle, arvokkaalle kohtaamiselle. (Laitinen & Kempainen 2010, 153-155.)

Arvostavasta kohtaamisesta kirjoittaa myös blogissaan Duodecimin Koulun terveyskirjaston päätoimittaja Katja Aktan-Colan (12/2017). Aktan-Collan kirjoittaa arvostavan kohtaamisen olevan hyvinvointia ja terveyttä lisäävä ja se on huomioitu erillisenä aihepiirinä myös Koulun terveyskirjastossa. Hänen mukaansa arvostava kohtaaminen on hyväksyvää, kunnioittavaa ja kuuntelevaa läsnäoloa, mikä näkyy niin puheessa kuin kehonkielessä, jokaisessa vuorovaikutustilanteessa. Aktan-Collanin huomio myös kehonkielen tärkeydestä on tärkeä. Vaikka suu puhuisi yhtä, kertoo kehonkieli eleineen ja ilmeineen paljon ihmisen todellisesta vuorovaikutuksen tilasta. Haahuileva katse, jännittynyt vartalo tai ilmeettömät kasvot kertovat välillä sanoja enemmän ja varsinkin jos sanat ja kehonkieli ovat ristiriidassa keskenään.

Riitta Granfelt kuvaa tutkimuksessaan Osalliseksi omaan elämään - Work out -ohjelma nuoren vangin tukena (Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2008), ettei kategorian edustajaa voida kohdata ihmisenä (Granfelt 2008, 44). Näin ollen edellä kuvatut lähtökohdat ovat kategorisoimisen vastakohtia ja hyviä lähtökohkia asiakkaan kohtaamisessa ihmisenä, ei ongelmana. Pelkistetysti voidaan siis sanoa, että kohdataan ihminen ihmisenä, ei ongelmana. Asiakkaan kohtaaminen toteutuu hyvin silloin, kun työntekijä lähestyy asiakasta tavallisena ihmisenä tai perheyön tapauksessa perheenä, joka tarvitsee tässä elämäntilanteessa yhteiskunnan tarjoamien palveluiden tukea ja apua.

4.5 Kuulluksi tuleminen

Työntekijän kohdatessa asiakasta keskeistä on siis nähdä ihminen ihmisenä, joka tarvitsee elämäntilanteessaan apua yhteiskunnan tarjoamista palveluista. Vaikka ihminen osattaisiin kohdata oikein, on vähintään yhtä tärkeää, että hän kokee tullessa kohdatessa kuulluksi. Hyvään kohtaamiseen kuuluu siis myös kuulluksi tulemisen tunteen jättäminen asiakkaalle.

Kuulluksi tulemisen kokemista lastensuojelussa on tutkinut aikaisemmin nuorten asiakkaiden kohdalla Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitokselta Kaisa-Elina Hotari (2007). Hotari luettelee tutkimuksessaan havaitsemansa viisi peruspilaria, millä kuulluksi tuleminen on tullut mahdolliseksi nuorten kokemana. Nämä viisi peruspilaria ovat luottamus, kunnioitus, yhteistyö, avoimuus ja aika (Hotari 2007, 74-75). Hotarin haastatteleminen nuorten asiakkaiden puheista esiin nousee kuulluksi tulemisen peruspilareiksi samoja asioita, mitä edellä on kuvattu myös onnistuneen kohtaamisen peruspilareiksi. Voi siis todeta, että kuulluksi tulemisen ja kohtaamisen kannalta keskeiset asiat ovat hyvin lähellä toisiaan, jollei jopa samoja. Kuulluksi tuleminen ja kohtaaminen kulkevat siis käsi kädessä.

Kasvatustieteiden tohtori Virpi Louhela on tutkinut väitöskirjassaan (2012) kuulluksi tulemisen pedagogiikkaa kaikille yhteisessä koululiikunnassa. Louhela toteaa kuulluksi tulemisen vahvistavan henkilön omaa ääntä ja tämän äänen kuuntelua. Louhela kertoo havainnoineensa tutkimuksensa aikana, että ennen oppilaiden kuulluksi tulemistä oli nähtävissä usein toistuvia elementtejä, joita olivat aika, tila, vapaus ja kunnioitus. Myös kuulluksi tulemisen kokemuksen aikana oli nähtävissä toistuvia elementtejä, joita olivat kuunteleminen, läheisyys ja kosketus. (Louhela 2012, 58; 83-84.) Kuulluksi tulemisen tunteen jättämisessä on tärkeää siis antaa aikaa ja tilaa, jotta voidaan todella kuulla, mitä asiakkaalla on sanottavaa. Kovassa kiireessä ja paineessa ei kuulluksi tulemisen kokemukselle ole kovin hyviä lähtökohtia.

Arja Jokisen Vastavuoroinen sosiaalityö -kirjassa (2018, toim. Törrönen, Hänninen, Joutimäki, Lehto-Lundén, Salovaara & Veistilä) julkaistu artikkeli asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välisestä suhteesta puhuu myös kuulluksi tulemisen tärkeydestä. Kuulluksi tuleminen on erityisen tärkeää vastavuoroisessa asiakassuhteessa, mikä rakentuu vuorovaikutuksessa. Jokinen kirjoittaa, ettei kuulluksi tulemisen tunne synny asiakkaan monologista ja työntekijän passiivisesta kuuntelusta, vaan työntekijän on tilanteessa osoitettava kuuntelevansa aktiivisesti. Aktiivisella kuuntelulla tarkoitetaan Jokisen mukaan muun muassa katsekontaktia, nyökkäyksiä ja minimipalautetta. Näin asiakkaalle voidaan osoittaa, että työntekijä on kiinnostunut kuulemaan asiakkaan kertomusta ja antaa niin sanotusti asiakkaalle luvan jatkaa puhetta. (Jokinen 2018, 14.)

Onnistuneen kohtaamisen luoman luottamuksellisen ilmapiirin, läsnäolon, vakavasti ottamisen ja aitouden lisäksi asiakkaalle on annettava aikaa ja oltava asioista avoin, jotta heille syntyy kuulluksi tulemisen tunne. Myös asiakkaan kohteleva yhteistyökumppanina auttaa

kuulluksi tulemisen tunteen syntymistä. Aulikki Kananojan, Martti Lähteisen ja Pirjo Marjamäen toimittamassa kirjassa *Sosiaalityön käsikirja* (Tallinna, 2010) kerrotaan sosiaalityön arvoista, moraalista ja eettisistä periaatteista. Sosiaalityön ensimmäiseksi ja keskeisimmäksi arvoksi nimetään jokaisen ihmisen yhtäläinen ihmisarvo. Tähän arvoon kuuluu se, että sosiaalityön asiakkaana oleva ihminen saa kohtaamisissa aidon kokemuksen ihmisarvosta, kuulluksi tulemisesta ja mahdollisuudesta osallistua oman tilanteensa hoitamiseen. Myös sosiaalityö jo itsessään määrittelee kuulluksi tulemisen ihmisarvon kautta kuuluvan sen keskeisimmäksi periaatteeksi. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2010, 120-121.)

4.6 Sitoutuminen ja motivoituminen

Vaikka en opinnäytetyössäni varsinaisesti tutki motivaatiota ja sitoutumista tai niihin liittyviä tekijöitä, on mielestäni silti tarpeen määritellä, mitä nämä kaksi käsitettä tarkoittavat. Käsitteiden määrittelyn avulla voidaan paremmin ymmärtää mitä asiakkaat tarkoittavat omilla tarpeillaan ja toiveillaan motivoitumisen ja sitoutumisen onnistumiseksi.

Seija Mustajärvi kirjoittaa pro gradu -tutkimuksessaan (2008) mielestäni osuvasti siitä, kuinka motivaatio on keskeinen edellytys kaikelle sitoutumiselle (Mustajärvi 2008, 98). Myös Johanna Hurtig, Kristiina Berg ja Tarja Heino ovat kirjoittaneet vuoden 2000 STAKES:n teettämässä *Perhetyön ilo ja hämmennys - lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä tutkimuksessa* siitä, että perhetyön onnistuminen on pitkälle kiinni siitä, millä tavalla asiakkaiden työskentelyyn motivointi sujuu (Heino ym. 2000, 32-33).

Motivaatio on laaja ja paljon sisällään pitävä käsite, mutta määrittelen siitä nyt mielestäni vain olennaisimman, joka auttaa ymmärtämään sanan tarkoituksen. Motivaatiolla perinteisesti tarkoitetaan psykologiassa motiivien eli syiden, kannustimien, rangaistuksien, vaikuttimien tai tarpeiden sekä aiheiden aikaan saamaa tilaa. Motivaation johdosta ihminen siis haluaa tehdä jotain asiaa eli ihmisellä on päämäärä suuntautunut käyttäytyminen. Motivaatiota voi olla ulkoista ja sisäistä. Sisäisessä motivaatiossa motivaatio kumpuaa sisäisen palkkion saavuttamisen halusta, esimerkiksi itsensä kehittämisestä. Ulkoisessa motivaatiossa motivaation synnyttää jokin ulkopuolinen palkkio, esimerkiksi työstä saatu palkka. (Pöyhtäri 2004, 22-24.)

Sitoutuminen on motivaation lailla laaja ja monitasoinen käsite, jota voi olla hankala määritellä yksioikoisesti, sillä määritelmiä löytyy useampia. Mustajärvi kertoo tutkimuksessaan (2008), ettei sosiaalialalla ole juuri käytetty sitoutumisen käsitettä, joten käsitteen määrittelyyn on lähdetty terveydenhuollon kautta, sillä siellä sitoutuminen on yleisemmin käytetty termin, esimerkkinä hoitoon sitoutuminen. Mustajärvi kirjottaa tutkimuksessaan WHO:n määritelmästä, missä sitoutuminen nähdään ammattilaisen ja potilaan neuvotteluiden tuloksena syntyneestä yhteisymmärryksestä hoidosta ja sen tavoitteista. Mustajärvi kertoo, että WHO:n

määritelmässä sitoutumisesta puhutaan kaksisuuntaisena vuorovaikutuksena, jossa ammattilainen kertoo avoimesti eri vaihtoehdoista ja ottaa huomioon myös asiakkaan toiveet ja käsitykset. Sitoutumiseen vaikuttaa Mustajärven mukaan sisäiset ja ulkoiset tekijät, aivan kuten motivaatiossakin. Siksi voidaankin todeta, että motivaatio ja sitoutuminen ovat lähes synonyymejä toisilleen, vaikka eroja sanojen nyansseista löytyykin runsaasti. (Mustajärvi 2008, 18-20.)

Mustajärven mukaan lastensuojelussa sitoutuminen ja motivoituminen ovat jokseenkin ongelmallisia käsitteitä, sillä sitoutuminen on pikemminkin sitouttamista lievän pakon edessä, sillä uhkana saattaa olla jopa lapsen huostaanotto, jollei yhteisymmärrystä esimerkiksi perhetyön aloittamiseen saada (Mustajärvi 2008, 20-21). Saman huomion olivat tehneet kahdeksan vuotta aiemmin myös Heino, Berg ja Hurtig, he tunnistavat Mustajärven lailla ”pienen vapaaehtoisen pakon”, jolla tarkoitetaan ulkoisen uhan aikaan saamaa motivaatiota. Heino ym. toteavat, että tällaisissa tapauksissa tarjotun vapaaehtoisen tukimuodon vapaaehtoisuus on lähinnä näennäistä. Perhetyön näkökulmasta motivoinnissa kyse on myös siitä, että perheen vanhemmille syntyisi niin sanottu sisäinen pakko tehdä muutos elämässä. Heino ym. esittävät, että vakavissa elämäntilanteissa olosuhteet luovat motivaatiota ja tarve muutokselle sisäistetään tämän kautta. (Heino ym. 2000, 32-33).

Mustajärven, Heinon, Bergin ja Hurtigin näkökulmasta katsottaessa on edelleen, vielä 18 vuotta myöhemminkin aiheellista tarkastella vanhempien ajatuksia ja toiveita, jotta sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisivat ja saataisiin aikaan muutoksia.

5 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi

Opinnäytetyöni on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jonka aineistoa on kerätty puolistrukturoitu teemahaastattelulla. Haastattelu on yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä laadullisessa tutkimuksessa ja sen yksi tunnusmerkki on tutkijan ja tutkittavan välillä oleva kontakti. Opinnäytetyötäni varten teettämäni haastattelut ovat tehty suoraan kentällä asiakkaiden kanssa.

Teemahaastattelu valikoitui haastattelumuodoksi, koska teemahaastattelussa käytetään jo ennakkoon mietittyjä kysymyksiä tiettyjen teemojen ympäriltä, mutta se jättää kuitenkin tilaa myös lisäkysymyksille, joita on mahdollista esittää haastattelun edetessä. Teemahaastattelussa edetään teema kerrallaan eteenpäin haastateltavan ehdoilla ja teemat voivat olla hyvin yleisluontoisia ja keskusteltavia. Opinnäytetyöni kolme tutkimuskysymystä muodostavat itsessään jo kolme teema-aluetta, joten aineiston keruu menetelmänä teemahaastattelu sopi parhaiten tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Teemahaastattelussa kysymykset ovat pääpiirteittäin määritelty, mutta saatu tieto tulee olemaan syvää, koska on olemassa mahdollisuus tarkentaville lisäkysymyksille, joilla vastauksia voidaan syventää, toisinkuin esimerkiksi loma-kehaastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35-38; Kananen 2014, 70-76.)

5.1 Teemahaastattelu

Haastattelun kysymykset jaoin neljään teema-alueeseen tutkimuskysymyksiä mukaillen:

1. taustatiedot,
2. ajatukset perhetyön alkaessa,
3. toiveet perhetyölle ja
4. asiat, mitkä auttaisivat sitoutumisessa ja motivoitumisessa

Taustatiedot teema-alueessa selvitettiin perhetyön aloituksen taustoja, koska perhetyö on alkanut ja miten perhe ohjautui perhetyön pariin. Tietoa kerättiin, jotta saataisiin kuva siitä, missä vaiheessa ja millaiselta pohjalta perhe on aloittanut perhetyön. Tulosten tarkastelun kannalta koin aiheelliseksi myös kerätä tietoa perheen kokoonpanosta, sillä se olisi voinut olla mahdollisesti vaikuttava tekijä vastausten takana tai tuoda lisäymmärrystä niihin.

Ajatukset perhetyön alkaessa -teema-alueessa olevat kysymykset kartoittivat vanhempien ajatuksia perhetyön alkaessa. Kysymykset olivat melko avoimia, joten tarkentavia lisäkysymyksiä käytettiin runsaasti. Tässä kohtaa pystyttiin myös käyttämään apuna kuvakortteja ajatusten kuvaamisen ja sanoittamisen helpottamiseksi.

Toiveet perhetyölle -teema-alueen kysymykset liittyvät yksinkertaisimmillaan siihen, mitä haastateltava siinä hetkessä toivoo perhetyöltä ja sen ammattilaisilta. Vastauksia näihin kysymyksiin haettiin, jotta saataisiin kohdennettuja vastauksia nimenomaan perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille. Tässäkin vaiheessa oli mahdollista käyttää kuvakortteja helpottamaan toiveiden sanoittamista.

Asiat mitkä auttaisivat motivoitumaan ja sitoutumaan perhetyöhön -teema-alueen kysymyksissä, haastateltava sai kertoa asioita, mitkä hän kokisi/kokee avuksi siihen, että perhetyöhön sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisi/onnistuu. Myös asiakkaiden näkökulma siihen, mitä sosiaaliohjaajat voisivat tehdä tämän asian eteen, oli tutkimuksen tavoitteen kannalta keskeinen.

Käyttämäni teemahaastattelun runko löytyy kokonaisuudessaan liitteestä 1.

5.2 Haastattelut vanhempien kanssa

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta ideaali tavoite oli saada haastatella vanhempia, joiden työskentely on juuri alkamassa, mutta haastatteluun pystyi osallistumaan myös vanhempia, joiden perhe on noin kuukausi tai kaksi sitten aloittanut perhetyössä.

Tärkeintä oli kuitenkin saada haastatella sellaisia vanhempia, joilla muistot perhetyön aloituksen ajan ajatuksista on vielä hyvin mielessä.

Seuraavassa kuvaan haastateltavien vanhempien hankintaprosessia ja haastattelutilanteita.

5.2.1 Haastateltavien hankinta

Työharjoitteluni alussa lähetin tutkimuslupahakemuksen Helsingin kaupungille, jossa luvan käsittely oli arvioitu kestävän kuukaudesta puoleentoista kuukauteen. Työharjoitteluni kestäessä kymmenen viikkoa, oli tarkoitukseni päästä aloittamaan haastateltavien hankinta jo harjoitteluni aikana, jotta voisin itse henkilökohtaisesti kertoa vanhemmille opinnäytetyöstäni ja kannustaa heitä osallistumaan. Oletettavasti myös kynnys tutkielmaan osallistumiseen olisi ollut matalampi, kun vanhemmat olisivat tavanneet myös tutkijan. Pettymyksekseni tutkimusluvan (liite 2) saamisessa kesti kuitenkin lähemmäs kolme kuukautta, joten harjoitteluni oli ehtinyt loppua ennen kuin lupa opinnäytetyön toteuttamiseen viimein annettiin. Lupaprosessin venyessä lähetin kyselyitä tutkimusluvan tilanteesta, mutta prosessi kesti silti kauemmin kuin odottaa saattoi.

Tämä johti tutkielmani osalta siihen, etten enää voinut itse olla mukana hankkimassa haastateltavia. Harjoitteluni oli loppunut ja en luonnollisestikaan saanut enää tietää perheistä, jotka olivat aloittamassa tehostetun perhetyön parissa. Näin ollen vaihtoehdoksi jäi alueen sosiaaliohjaajien käyttäminen viestinviejinä. Kirjoitin alueen sosiaaliohjaajille saatekirjeen (liite 3), jossa kerroin opinnäytetyöstäni ja pyysin heitä esittelemään perhetyötä aloittaville vanhemmille mahdollisuuden osallistua haastatteluun. Saatekirjeen alueen sosiaaliohjaajille lähetti työelämän yhteyshenkilöni. Saatekirjeen ohessa oli myös vanhemmille tarkoitettu kutsu haastatteluun (liite 4), josta löytyi perustiedot opinnäytetyöstä ja haastattelusta sekä minun yhteystietoni, jotta vanhemmat voisivat sopia haastatteluajan. Haastatteluun osallistuville vanhemmille lupasin vaivannäöstä tarjota myös pullakahvit.

Tällä taktiikalla en kuitenkaan saanut yhtään yhteydenottoa vanhemmilta, jotka olisivat olleet kiinnostuneita haastattelusta. Olin ennakoinut ja varautunut siihen, että vanhempien saaminen haastatteluun olisi hankalaa lastensuojelun kentällä. Koetin pysyä optimistisena sen suhteen, että haastateltavia löytyisi vielä, eikä minun tarvitsisi turvautua varasuunnitelmaani. Pohtiessani ratkaisua haastateltavien saamiseksi, tuli erään tiimin sosiaaliohjaajalta ehdotus, että sosiaaliohjaajat kysyisivät vanhemmilta esittelyn lomassa kiinnostusta ja jos vanhemmat olisivat kiinnostuneita haastattelusta, lähettäisivät sosiaaliohjaajat minulle vanhemman yhteystiedot. Näin minä pystyisin itse ottamaan yhteyttä vanhempiin, kertoa opinnäytetyöstä enemmän ja mahdollisesti sopia haastatteluajan.

Tällä tavalla sain kuin sainkin sovittua haastatteluja yhteensä viiden vanhemman kanssa, mutta toteutuneita haastatteluja oli loppujen lopuksi kolme. Näistä viidestä vanhemmasta

kaksi eivät saapuneet ennalta yhteisymmärryksessä sovittuun haastatteluun, enkä useasta yhteydenottoyrityksestä huolimatta saanut heitä enää kiinni ja sovittua uutta haastatteluaikaa heidän kanssaan. Kolmen muun vanhemman kanssa sovitut haastattelut toteutuivat, mutta perumisia ja unohduksia mahtui matkaan useampi, joten haastattelujen ajankohdat siirtyivät moneen otteeseen. Viimeisen vanhemman sain haastateltua kesäkuun puolivälissä, jonka jälkeen en aikataulullisista syistä enää voinut sopia mahdollisia uusia haastatteluita. Alkuperäisen suunnitelmani mukaan olisi opinnäytetyöni pitänyt olla valmis jo kesäkuussa, mutta tutkimuslupaprosessin hitauden ja haastateltavien vanhempien saamisen tuomien haasteiden vuoksi, suunnitelmassani esitetty opinnäytetyön aikataulu muuttui myös.

5.2.2 Haastattelutilanteet

Haastattelut pidin erään Helsingin kaupungin alueen sosiaali- ja terveyskeskuksen tapaamishuoneessa. Olin sopinut jokaisen vanhemman kanssa hakevani heidän odotustilasta ja siirryimme yhdessä tapaamishuoneeseen. Tapaamishuoneet minulle varasi sosiaali- ja terveyskeskuksessa työskentelevä henkilö. Aluksi jokainen vanhempi sai luettavakseen ja allekirjoitettavakseen haastatteluun suostumuslomakkeen (liite 5). Tämän jälkeen kävin lyhyesti läpi haastattelun kulun ja teemat haastattelurungon avulla. Muistutin vanhempia myös, että haastattelutilanteessa saa ”puhua suunsa puhtaaksi”, sillä opinnäytetyöhön päätyvistä tuloksista ei voida haastateltavaa tunnistaa. Vanhemmat kertoivat puhuvansa suunsa muutenkin puhtaaksi, joten haastattelussa puhuttaisiin myös suoraan.

Itse haastattelut ja niiden nauhoitus aloitettiin heti kun vanhemmat olivat siihen valmiita. Haastattelujen olin arvioinut kestävän noin puolituntia, mutta haastattelujen pituudet vaihtelivat 10 minuutista 20 minuuttiin. Aluksi ajattelin haastatteluiden olevan liian lyhyitä, mutta litterointivaiheessa huomasin, että niinkin lyhyeltä tuntuvassa ajassa ehti tulla yllättävän paljon asiaa. Pullakahveistakaan vanhemmat eivät kovin ehtineet nauttia, sillä puhetta riitti. Puolin ja toisin olevan alkukankeuden jälkeen koin saaneeni hyvät haastattelut kaikkien vanhempien kanssa ja vanhemmat poistuvat haastatteluista hyvillä mielin. Vanhemmat selkeästi miettivät kysymyksiä, pohdiskelivat ja reflektoivat omia kokemuksiaan ja mielipiteitään sekä välillä ajattelivat asiaa ulkopuolisten näkökulmasta. Tunnelma haastatteluissa oli mielestäni leppoisa ja välillä myös huumorintäyteinen. Haastatellut vanhemmat kertoivat myös tullessa mielellään haastatteluun.

Haastattelujen aikana tarkensin ja varmistelin asioita, jotta olin ymmärtänyt ne varmasti oikein. Muuten en juuri puuttunut vanhempien puheeseen, vaan vanhemmat saivat puhua niin paljon kuin heistä itsestään sopivalta tuntui. Hankalimpien kysymysten äärellä jouduin toisinaan muotoilemaa kysymyksiä uudelleen tai ne oli esitettävä eri näkökulmasta, jotta vanhemmat pääsivät pohtimaan aihetta laajemmin. Jokaiseen kysymykseen vanhemmilla oli kuitenkin sanottavaa, eikä yhtään ”en osaa sanoa” tai ”en tiedä” tyyppistä vastausta esiintynyt. Van-

hemmille oli myös annettava rauhassa aikaa pohtia ja mietiskellä kysymyksiä, sillä vaikei alkuun tuntunut tulevan muutamaa sanaa enempiä vastausta, hetken pohdiskelun jälkeen löytyi aina jotain lisättävää. Lopuksi annoin vanhemmille vielä vapaan sanan liittyen perhetyön aloitukseen ja mahdollisuuden palata johonkin kysymykseen, jos siltä tuntui. Haastattelunauhat tuhottiin heti litteroinnin jälkeen. Litteroidut tekstit tuhottiin opinnäytetyön valmistuttua.

5.3 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen vaiheina aineiston analyysi ja sitä seuraavat tulkinta ja johtopäätökset ovat tutkimuksen tärkeimmät vaiheet. Tämän kolmikron avulla saadaan vastaukset alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Sirkka Hirsjärven, Pirkko Remeksen ja Paula Sajavaaran mukaan aineiston analyysi olisi hyvä aloittaa mahdollisimman nopeasti aineiston keräämisen jälkeen, sillä aineistolla on tutkijaansa vielä inspiroiva vaikutus ja aukkoja sekä selvennyksiä voidaan tehdä tarvittaessa helpommin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1998, 217-219).

Laadullisella tutkimuksellani on tarkoitus päästä ymmärtämään. Ymmärtämiseen pyrkivän tutkielman aineistoanalyysiksi suositellaan kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa, jonka vuoksi valitsin tutkimukseni analyysimenetelmäksi teemoittelun. Teemoittelun lisäksi aineiston käsittelyssä on käytetty viitteitä sisällönanalyysistä.

Nauhoitetut haastattelut purin kirjalliseen muotoon sanatarkan litteroinnin avulla päivän sisällä haastattelun toteutumisesta. Litteroidut tekstit, joita tuli yhteensä kymmenen tekstisivua, tulostin paperille ja aloin käymään läpi korostuskynän avulla, tutkimuskysymys kerrallaan niin, että jokaista tutkimuskysymystä edusti yksi väri. Värikoodaaminen helpotti ja selkeytti omaa työtäni vastausten luokittelussa ja jatkotyöstössä. Jokaista tutkimuskysymystä kohden tein myös yhden taulukon, jonka jaoin neljään kategoriaan. Taulukoita aloin täydentää jokaisesta litteroidusta haastattelusta saadulla materiaalilla aina niin, että saman tyyppiset vastaukset tulivat yhteen lokeroon. Taulukko helpotti kokonaisuuden hahmottamista ja erilaisten vastauksien yhteen nivoutumista.

Ensimmäinen kategoria oli pelkistetty ilmaus, eli sanatarkka lainaus litteroiduista vastauksista kysymykseen. Seuraava kategoria oli alaluokka, eli vanhempien vastauksista jatkotyöstön avulla vedetty abstraktimpi taso. Kolmas kategoria oli yläluokka eli alaluokan termistä johdettu vielä abstraktimpi ja yleisemmän tason muoto. Viimeisenä kategoriana käytin pääluokkaa eli vastauksista vedetty yleisin taso. Pääluokka oli osassa vastauksista jo sama kuin yläluokka, joten kaikkiin vastauksiin ei tullut neljää luokkaa. Seuraavassa esitän esimerkin teemästäni luokittelusta, joita esitetään tulosten muodossa tarkemmin ja laajemmin kuvattuna.

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
”nääh ihmiset ymmärtää mua. Ne niiku tajuua et voi väsy”	Elämäntilanteen ymmärrys	Kuulluksi tuleminen	Kuulluksi tuleminen

Taulukko 1: Esimerkki luokittelusta

6 Tulokset

Tässä osiossa käyn läpi haastattelujen pohjalta saamani tulokset. Tulokset on ryhmitelty omiksi kappaleikseen tutkimuskysymyksiensä mukaan.

Tulosten kannalta en kokenut tarpeen eritellä vanhempien sukupuolia tai asuinpaikkoja. Näin ollen tulon puhumaan tuloksissakin vain vanhemmista sen enempää erittelemättä, onko kyseessä isien vai äitien kokemuksia ja mistä päin Helsinkiä. Tämä rajaus osallistuneiden vanhempien taustatiedoissa myös vahvistaa vanhempien anonymiteettiä. Anonymiteetin suojaamista lisätäkseen, en tule myöskään erittelemään haastattelun taustatietoja - teema-alueen vastauksia, ellen ole huomannut niillä olevan merkittävää yhteyttä muissa teema-alueissa esiinnoisseisiin vastauksiin. Haastateltavien vanhempien anonymiteettiä suojatakseni en myöskään ole voinut käyttää kaikkea saamaani materiaalia tulososiossa hyväkseni, sillä osa materiaalista on sisältänyt anonymiteettiä heikentäviä erityispiirteitä. Näin ollen osan tuloksista olen joutunut kuvaamaan hyvin yleisesti, ilman esimerkiksi vanhempien suoria lainauksia, jotka olisivat voineet tuoda lisäymmärrystä ja -arvoa tuloksiin. Vanhempien anonymiteetin suojaaminen menee siis kaikessa tulosten esittelyyn ja konkretisoimisen edelle.

Haastatellut vanhemmat ovat olleet tietoisia tulososion esittelytavasta ja anonymiteetin suojaamisesta.

6.1 Vanhempien ajatuksia työskentelyn alkaessa

Vanhempien ensimmäiset, intuitiiviset vastaukset kysyttäessä mitä ajatuksia perhetyön alku on herättänyt, olivat pääsääntöisesti joko neutraalit tai positiiviset. Vanhemmat eivät osanneet alkuun eritellä mitään sen suurempia ajatuksia, tunteita tai mielikuvia, mitkä olisivat perhetyöhön liittyneet. Kysyin vanhemmilta heidän kokemuksiaan siitä, mitkä asiat ovat tai olisivat voineet mahdollisesti vaikuttaa siihen, että heidän ajatuksensa perhetyön aloituksesta olivat positiivisia, jolloin vanhemmat saivat hieman syvennettyä vastauksiaan.

Kaikki haastattelemani vanhemmat kertoivat, ettei heillä ole koskaan ollut ennakkoluuloja lastensuojelua kohtaan. Lastensuojelun olemassaolo on tiedostettu, mutta siitä ei ole luotu juuri ollenkaan mielikuvia. Lastensuojelu on vanhempien mukaan nähty paikkana josta saa

tarvittaessa apua ja apua on voinut pyytää ja sitä ollaan oltu myös valmiita ottamaan vastaan.

”No mä oon ehkä aika myönteinen ylipäänsä tämmösille asiolle, et lastensuojelut ja muut ninni tota mä luotan siihen et ne ihmiset halua auttaa---”

” --- ne näkee sen lastensuojelun niikö hirviönä [...] mut mä en kato sitä semmosena koska se lastensuojelu on siellä auttamassa --- ”

”---et mulle lastensuojelu ei oo koskaan mikään peikko ollu---”

”Ei tarvi pelätä.”

Perhetyön aloituksen positiivisia ajatuksia on edesauttanut myös vanhempien kuulluksi tulemisen kokemus. Vanhemmat ovat saaneet kokemuksen siitä, että heitä kuullaan ja ymmärretään vaikeassa elämäntilanteessa tuomitsematta. Kuulluksi tulemisen kautta vanhemmat ovat saaneet myös kokemuksen siitä, että he saavat oikeanlaista apua.

”--- ja tietää ettei ne oo mitää semmosii et sielt tulis joku arvostelevaan tai näin että että tietää että halutaan auttaa—”

”--- nää ihmiset ymmärtää mua. Ne niiku tajuaa et voi väsyä et ei kaikki oo niin helppoo niiku monet luulee---”

”--- apua niinku lähdin hakemaan ja kyl mul on ollu semmonen olo et kyl sitä on sieltä niiku tulluki---”

Ainoat negatiiviset ajatukset perhetyön aloitukseen liittyen vanhemmat tunnistivat kahdessa eri kontekstissa. Vanhemman itse hakiessa ja pyytäessä apua lastensuojelusta, on ajatuksissa ollut avun saamisen oikeutuksen kyseenalaistaminen. Eräs vanhempi kertoi ajatelleensa, onko hänellä oikeutta pyytää apua, sillä on varmasti olemassa perheitä, joissa avun tarve olisi suurempi ja tilanne hankalampi, kuin heidän perheessään. Myös henkilökemioilla koettiin olevan joskus negatiivinen vaikutus. Jos työntekijän ja perheen aaltopituudet eivät ole samalla tasolla, kokivat vanhemmat, etteivät he ole tulleet kuulluksi ja ymmärretyksi oikealla tavalla ja tämä on aiheuttanut perhetyön aloituksessa negatiivisia tunteita.

6.2 Vanhempien toiveet perhetyölle ja sosiaaliohjaajille

Perhetyötä eivät vanhemmat kertomansa mukaan osanneet lastensuojelun asiakkuuden alkaessa pyytää, vaan ehdotus palvelusta on tullut ensimmäisenä perheen vastuusosiaalityöntekijältä. Vanhempien kertomat toiveet perhetyölle ja sosiaaliohjaajille olivat hyvin konkreettisia ja perhetyön työnkuvaan istuvia.

Vanhemmat toivovat perhetyöltä vertaisuutta lapsen kasvattajana olemiseen. Toisen aikuisen tuki ja tsemppaus vanhemmuudessa oli kahdella kolmesta haastattelemillani vanhemmalla ensimmäinen mainittu asia. Tähän liittyi vahvasti myös pelkkä keskustelun mahdollisuus toisen aikuisen kanssa. Vanhemmat myös toivoivat perhetyöltä uusia keinoja ja tukea arjen tekemisessä toimivammaksi koko perheelle.

"---vahvistusta omille semmosille et mitä lapsen kanssa tekee tai ei tee---"

"Muitaki aikuisia, jotka osallistuis ja jolta sais sit niinku niitä apuja tähän tilanteeseen."

"Tartten niinku tukee, tartten jotain ulkopuolisia ihmisiä [...] ---totta kai sitä sitte epäilee niitä omia taitojaan ja toivoo niinku et niihinki tulis sit kans jotai uusia näkökulmia."

Sosiaaliohjaajilta vanhemmat toivoivat vastavuoroisuutta, ammattitaitoa ja avoimuutta. Vastavuoroisuudella tarkoitettiin vanhempien mukaan asioista kiinni pitämistä puolin ja toisin. Ammattitaidolla vanhemmat tarkoittivat sosiaaliohjaajien kykyä ymmärtää perheen kokonaisuutena ja perheenjäseniä tuomitsematta, sekä yhdessä pohtia ja neuvoa konkreettisia apukeinoja arkeen. Vanhemmat kokivat, että ulkopuolisena aikuisena sosiaaliohjaajat toisivat myös erilaista perspektiiviä asioihin. Avoimuudella vanhemmat kertoivat tarkoittaneensa rehellisyyttä.

Havaitsin haastattelutilanteissa, että vanhemmilla oli hankalaa esittää toiveita perhetyölle ja sosiaaliohjaajille. Vaikka he lopulta kertoivat hyvinkin konkreettisia toiveita ja odotuksia perhetyön ja sosiaaliohjaajien suhteen, tuli jokaiselta vanhemmalta jonkinlaisessa muodossa otettua esiin, etteivät he oikein tiedä mitä perhetyöltä voi odottaa tai toivoa.

6.3 Vanhempien ajatuksia sitoutumisesta ja motivoitumisesta

Motivaatio ja sitoutuminen olivat vanhemmille haastattelutilanteessa tekemieni havaintojen pohjalta selkeästi eniten pohdintaa aiheuttava aihe. Tästä aiheesta keskustelin kaikkien haastateltavien kanssa pisimpään. Vaikka kaikki haastatellut vanhemmat kokivat omat sitoutumisen ja motivaation tasonsa korkeiksi ja olevansa näihin tasoihin myös tyytyväisiä, eivät he alkuun osanneet mainita mitään tiettyä syytä tai tekijää sille, että he kokivat työskentelyyn motivoitumisen ja sitoutumisen onnistuneen. Kuitenkin pohdinta siitä, mikä saattaisi auttaa muita vanhempia sitoutumaan ja motivoitumaan, kirvoitti ajatuksia omista sitoutumisen ja motivoitumisen tekijöistä.

Vanhemmat kokivat siis motivaation tasonsa korkeaksi ja olevansa motivaation tasoon tyytyväisiä, sillä enempään he eivät kokemuksensa mukaan pystyisi. Motivaation korkeaan tasoon kerrottiin vaikuttaneen ensisijaisesti se, että vanhemmat olivat itse hakeneet apua ja kuten muissakin tuloksissa on tullut ilmi, mielikuvia palvelusta ei ollut tai ne olivat neutraalit. Myös haettuun apuun oli vastattu eli apua oli saatu ja löydetty jopa jo muutamia toimivia keinoja.

Kaksi vanhempaa kertoi myös kohdatuksi ja kuulluksi tulemisella sekä luottamuksella palveluun olleen osaltaan myös merkitystä motivaatioon. Myös toimiminen asiakkaan luonnollisissa ympäristöissä, esimerkiksi kodissa, on vanhempien kokemuksen mukaan edesauttanut motivoitumista, sillä siellä on saatu otettua keinoja konkreettisesti käyttöön.

”---kodin tilannetta me yritetään niinku korjata, joten se on hyvä että sitä tehdään siellä kotona---”

”--- se on hyvä et ne on asianmukasessa paikoissa ne et et sielt löytyis niitä hyviä juttuja ja ne pysyis siel kodissa.”

Vanhemmat kertovat myös onnistumisten kokemusten lisänsen niin ikään motivaatiota ja sitä kautta sitoutumista työskentelyyn. Myös perheen kesken vietetty yhteinen aika ja yhdessä tekeminen sekä siitä saadut onnistumisen kokemukset perhetyön tapaamisilla olivat erään vanhemman kokemuksen mukaan lisänneet motivaatiota ja sitoutumista työskentelyyn. Myös perheen tilanteen ymmärtäminen läpi työskentelyn auttaa sitoutumista. Kaksi vanhempaa lisää sitoutumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi myös omat luonteenpiirteensä.

Sosiaaliohjaajien tapa kohdata, olla läsnä ja jättää asiakkaalle kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen tunne, olivat asioita mitä kaikki haastatellut vanhemmat nostivat esiin. Myös sosiaaliohjaajien ammattimaisuus, kyky valita oikeita työmenetelmiä ja lukea perheen tilannetta ovat vanhempien kokemusten mukaan olleet asioita, mitkä helpottavat sitoutumista ja motivoitumista työskentelyyn. Nämä asiat nimettiin myös asioiksi, joita haastatellut vanhemmat kuvittelivat helpottavan muiden perheiden vanhempien sitoutumista ja motivoitumista.

6.4 Muut esiinnousseet teemat

Opinnäytetyössäni lähdin ensisijaisesti etsimään vastauksia kolmeen tutkimuskysymykseeni. En kuitenkaan voinut välttyä siltä, että haastateltavien vanhempien vastauksien seasta nousi myös esiin teemoja, joita ei oltu niinkään huomioitu haastattelurungon laadinnassa tai tutkimuskysymyksissä.

Kaikki haastattelemani vanhemmat kertoivat, että alussa hankalaa on ollut tietämättömyys siitä, mitä perhetyö käytännössä on. Vanhemmat kertoivat, että työskentelyn alussa oltiin käyty läpi mitä perhetyö on, mutta jostain syystä heille ei silti ollut muodostunut kuvaa siitä, mitä konkreettisesti perhetyön kanssa tehdään. Tämä näkyi muun muassa vaikeutena kertoa omista odotuksista ja toiveista perhetyötä ja sosiaaliohjaajia kohtaan ja vaikeuden tunnustivat vanhemmat myös itse.

Vanhemmat tiedostivat varsinkin perhetyön alun olevan aikaa, jolloin tutustumista perheen ja sosiaaliohjaajien kanssa tehdään puolin ja toisin. He kertoivat olettavansa, että työtavat ja asiat mitä voi työskentelyltä toivoa selkeytyisivät sen kulkiessa pidemmälle. Vanhemmat myös

totesivat, että toki on ensin tunnettava puolin ja toisin, jotta osataan yhdessä miettiä toimivia keinoja arkeen. Eräs vanhempi koki, että heti perhetyön alussa olisi hyvä antaa tutustumisen lomassa jo jokin selkeä ja konkreettinen apukeino, joilla perheen arkea ja vanhemman painolastia saataisiin kevennettyä. Tämä toki edellyttää sitä, että perhe osaisi kertoa tarkemmin mihin he kaipaavat tukea.

Vanhempien puheissa sekoittuivat keskenään sosiaalialan työntekijöiden ammattinimikkeet. Haastattellessani minun oli muutamaan otteeseen pakko varmistaa, puhuttiinko nyt perhetyön sosiaaliohjaajasta vai perheen omasta sosiaalityöntekijästä.

6.5 Tulosten yhteenveto

Vanhempien ajatuksista ja kokemuksista löytyi paljon yhtäläisyyksiä, joita kokoan nyt yhteen. Perhetyön alkaessa haastattelemillani vanhemmilla on pääsääntöisesti neutraalit tai positiiviset ajatukset. Ajatusten myönteisyyteen koettiin auttavan se, että lastensuojelua pidettiin paikkana, josta saa tarvittaessa apua ja apua oltiin itse haettu. Lastensuojelusta ei siis oltu muodostettu negatiivisia ennako-oletuksia tai mielikuvia. Perhetyön sosiaaliohjaajien tapa kohdata ja jättää asiakkaille kuulluksi tulemisen tunne, ovat myös edesauttaneet aloituksen ajan positiivisia ajatuksia. Negatiivisia ajatuksia perhetyön aloituksen aikoihin on aiheuttanut toisaalta se, etteivät vanhemmat ole tulleet kuulluksi ja kohdatuksi. Itse haetun ja saadun avun oikeutuksen kyseenalaistaminen on myös tuonut ajatuksiin negatiivisia häivähdyksiä.

Vanhempien toiveet perhetyölle olivat hyvin konkreettisia. Suurimpana toiveena nousi esiin tuki vanhemmuudessa. Myös uusien keinojen ja tapojen löytäminen arjen sujuvoittamiseksi oli vanhempien toiveissa. Sosiaaliohjaajilta toivottiin avoimuutta, ammattitaitoa ja vastavuoroisuutta: elämäntilanteen ja perheen ymmärrys olivat tärkeitä asioita vanhemmille.

Sitoutuminen ja motivaatio koettiin vanhempien keskuudessa korkeaksi. Vanhemmat kokivat motivaation kumpuavan ennen kaikkea siitä, että apua oli haettu itse. Haettuun apuun oli vastattu ja konkreettisia keinoja perheen tilanteen paranemiseksi oli jo saatu aikaan. Tärkeänä nähtiin myös oikeissa, asiakkaille luonnollisissa ympäristöissä toimiminen. Ennakkoluottomuus lastensuojelua kohtaan ja vanhempien henkilökohtaiset luonteenpiirteet koettiin niin ikään auttavaksi tekijäksi sitoutumisessa ja motivoitumisessa. Vastauksista nousi kaiken jo mainitun lisäksi esiin, ettei vanhemmilla ollut perhetyön alkaessa oikein selkeää kuvaa siitä, mitä perhetyö käytännössä tarkoittaa ja mitä siltä voi odottaa tai toivoa. Myös sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden nimikkeiden sekaantuminen nousi haastatteluja tehdessä esiin.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millaisia ajatuksia lastensuojelun tehostetun perhetyön asiakasperheiden vanhemmilla on työskentelyn alkaessa, mitä he toivovat perhetyöltä

ja perhetyön sosiaaliohjaajilta sekä mitä he tarvitsevat, jotta motivoituminen ja sitoutuminen työskentelyyn onnistuu. Tähän tutkielmaan osallistuneiden kolmen vanhemman kertomusten perusteella voidaan vetää johtopäätös siihen, että ajatukset tehostetun perhetyön alkaessa ovat positiivisia, kun mielikuvat lastensuojelusta ovat neutraaleja tai positiivisia. Mari Porkka kirjoittaaakin pro gradu -tutkielmassaan (2015) lastensuojelun tuomilla mielikuvilla olevan vaikutusta siihen, miten asiakasperheet ottavat työskentelyn vastaan ja millaiset onnistumismahdollisuudet työskentelyllä tällöin on (Porkka 2015, 2). Seija Mustajärvi on saanut omassa tutkimuksessaan (2008) tulokseksi, että vanhemmat jotka suhtautuvat perhetyöhön myönteisesti, kokevat ettei avun vastaanottaminen ole uhannut heidän kontrolliaan omasta elämästä (Mustajärvi 2008, 51). Oman elämän kontrollin menettämisen voidaan ajatella olevan hyvin yleinen lastensuojeluun liitetty pelko, joten neutraaleilla tai jopa positiivisilla mielikuvilla on suuri merkitys esimerkiksi juuri perhetyön aloitukseen suhtautumisessa.

Perhetyön alkaessa positiivisia ajatuksia on lisännyt kokemus kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta. Vanhemmat ovat saaneet kokemuksen, että heidän perhettään ja kiperää elämäntilannetta ymmärretään, ilman tuomitsemista ja heitä autetaan. Sosiaaliohjaajien ammattitaito asiakkaan kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen osalta on hyvin tärkeässä osassa. Perheen tullessa ymmärretyksi omassa todellisuudessaan sellaisenaan kuin he ovat, vaikuttaa tulosten perusteella myös paljon siihen, miten työskentelyyn motivoitutaan ja sitoudutaan jatkossa. Näin voidaan yhdessä lähteä etsimään sopivia ratkaisuja perheen elämäntilanteen helpottamiseksi. Kuten Virpi Louhela totesi väitöskirjassaan, kuulluksi tulemisen kokemus vahvistaa kuulluksi tulleen omaa ääntä ja äänen kuuntelua (Louhela 2012, 58). Kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen epäonnistuessa on tutkimukseni tulosten mukaan negatiivinen vaikutus perhetyön aloituksen ajatuksiin. Kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen onkin koko työskentelyn jatkumon ja onnistumisen kannalta äärimmäisen tärkeää. Kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen kautta voidaan myös rakentaa luottamusta. Perhettä täytyy siis kuulla joka vaiheessa, mutta varsinkin työskentelyn alkaessa, jolloin luodaan pohjaa luottamukselle, motivaatiolle ja sitoutumiselle. Näin toteavat myös Heino, Berg ja Hurtig tutkimuksessaan (2000). He kuvaavat haastattelemiensa perhetyön ammattilaisten korostavan nimenomaan ensikontaktin vaikutusta motivaatioon ja sitä kautta työskentelyn onnistumiseen ja luottamuksellisen suhteen syntyä kuulluksi tulemisen kautta (Heino ym. 2000, 32; 40-41).

Perhetyöltä toivotut asiat olivat hyvin perhetyön työnkuvaan istuvia, konkreettisia toiveita ja tavoitteita. Vanhemmuuteen kaivattu tuki, keinot lapsen kanssa toimimiseen ja keskustelu toisen aikuisen kanssa sekä ulkopuolinen perspektiivi koettiin tärkeiksi toiveiksi. Sosiaaliohjaajilta toivottiin ammattitaitoa löytää yhdessä perheen kanssa toimivia keinoja sekä jälleen kerran kuulla, kohdata ja ymmärtää perhettä heidän elämäntilanteessaan. Seija Mustajärvi on omassa pro gradu -tutkielmassaan (2008) saanut tuloksekseen hyvin samanlaisia asioita. Mustajärvi kirjoittaa omien haastateltaviensa toivoneen apua juuri lastenkasvatuksessa ja sosiaaliohjaajat olivat koettu myös tärkeinä keskustelukumppaneina (Mustajärvi 2008, 51-52). Myös

Heino ym. (2000) on päätenyt tutkimuksessaan tulokseen vanhempien halusta usein saada neuvoa juuri lapsen kasvatuksen kanssa. Vanhempien saattaa olla helpompi lähteä työskentelemään perheen asioissa lapsen ongelmien kautta, vaikka todellisuudessa perheen työskentelyn tarve on esimerkiksi vanhemman päihdeongelma (Heino ym. 2000, 34-35). Työskentelyn alkuvaiheen ollessa suunnattu nimenomaan tutustumiselle, eivät vanhemmat olleet saaneet vielä selkeää kuvaa siitä mitä perhetyön kanssa tehdään. Eräs vanhempi totesikin, että on vaikeaa miettiä mitä voi toivoa, kun perhetyöstä ei ole selkeää kuvaa. On kuitenkin mielenkiintoista huomata, että vanhemmat ovat silti osanneet nimetä hyvinkin selkeitä ja konkreettisia asioita mihin tukea ja muutosta tarvitaan, vaikka he eivät kokemuksensa mukaan tiedä, mitä perhetyö käytännössä on. Vanhemmilla siis voi olla hyvinkin selkeänä mielessä mihin he apua ja tukea tarvitsevat, olematta juuri tietoinen miten kyseinen palvelu näissä voi auttaa.

Motivoituakseen ja sitoutuakseen työskentelyyn vanhemmat kokemuksensa mukaan tarvitsevat kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen kokemuksen. Haastattelemani vanhempien korkea motivaatio ja sitoutuminen työskentelyyn koettiin lisäksi johtuvan omista luonteen piirteistä, myönteisestä lastensuojelukuvasta ja siitä että apua on itse haettu. Motivaatiolle ja sitoutumiselle luodaan pohja jo ensi hetkistä lähtien, joten on tärkeää, että ammattilaiset osaavat alusta alkaen kohdata ja kuunnella perhettä. Kohdatuksi ja kuulluksi tulemisen myötä motivoitutaan ja kun motivoitutaan, sitoudutaan. Motivaatiolla on Heinon ym. (2000, 32) mukaan suora vaikutus siihen, miten työskentely onnistuu. Motivoituneilla perheillä työskentely onnistuu todennäköisesti paremmin kuin perheillä, joilla motivaatiota ei ole. Onnistumisien kokemukset lisäävät vanhempien kokemuksen mukaan myös motivaatiota ja sitoutumista. On myös yleisesti tiedettyä, että juuri onnistumisen kokemusten, oli kyse siten maalin tekemisestä jalkapallotreeneissa tai vuorovaikutussuhteen parantamisesta oman lapsensa kanssa, saadaan lisää motivaatiota jatkaa meneillään olevaa toimintaa.

Kuten monessa perhetyötä koskevassa tutkimuksessa ja julkaisussa (esim. Heino ym. 2000; Puonti ym. 2004; Rönkkö & Rytönen 2010) kerrotaan, on perhetyön kenttä laaja ja välillä monimutkainen ja vaikea ymmärtää. Ei siis ole ihme, etteivät vanhemmat työskentelyn alkessa saa selkeää kuvaa mitä tehostettu perhetyö on ja mitä sen kanssa on mahdollista tehdä. Myös sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden nimikkeiden sekaantuminen keskenään ja esimerkiksi kotihoidon perhetyöntekijöiden kesken hämmentää pakkaa entisestään. Kuka oli kukakin? Allekirjoittaneella itselläänkin on kokemusta ammattinimikkeiden sekavuudesta, joten voin vain kuvitella miltä nimikesekamelska perheistä tuntuu. Tähän toki voi vaikuttaa se, että suomalaisessa kulttuurissa ei juuri ammattinimikkeitä käytetä. Työntekijöistä puhutaan etunimillä, niin kuin kaikki haastattelemani vanhemmat tekivät. Tämä toisaalta luo tasa-arvoisempaa asemaa työntekijän ja asiakkaan välille.

Johtopäätöksen yhteenvedona voin todeta, että mitä neutraalimpi, jollei jopa positiivinen, mielikuva perheillä on lastensuojelusta, sen helpompia asiat ovat. Avun pyytäminen varhaisessa vaiheessa, avun vastaanottaminen ja itse työskentelyyn sitoutuminen käyvät kaikki helpommaksi, kun suhtautuminen on neutraalia. Toinen iso tekijä perhetyön työskentelyn onnistumisen kannalta on sosiaaliohjaajien kyky kohdata ja kuulla. Näiden kokemusten myötä on vanhempien helpompi luottaa, motivoitua ja sitoutua, jolloin työskentely todennäköisemmin onnistuu.

8 Pohdinta

Kiinnostukseni koko opinnäytetyön teemaan lähti siis liikkeelle lastensuojelun yllä edelleen leijuvaan tabuun. Miksi lastensuojelu pelottaa? Mikä lastensuojelusta tekee ihmisille mörön? Pelko lasten välittömästä pois viennistä vai oman elämän kontrollin menettämisestä? Päädyin tutkimaan tehostetun perhetyön alkuvaiheessa olevien vanhempien mielteitä ja toiveita. Sain tutkielmani pienellä, mutta sitäkin arvokkaammalla otantamäärällä tuloksia, joilla on yhteys myös lastensuojeluun itsessään, ei ainoastaan yhteen palveluun. Tulokset vahvistivat jo olemassa ollutta käsitystäni: kun lastensuojelusta on mahdollisimman neutraali mielikuva, on apua helpompi hakea, ottaa vastaan ja tehdä yhteistyötä.

Vahvat mielikuvat instituutiosta eivät vaihdu päivässä, eivät edes vuosikymmenissä. Hiljaisena tietona periytyvät asenteet ja mielikuvat voivat vaikuttaa suhtautumiseen instituutioita kohtaan monessa sukupolvessa. Siksi olisikin mielestäni tärkeää, että lastensuojelun toimintaa ja palveluja tehdään yhä näkyvämmäksi ja tutummaksi tavallisille ihmisille. Sosiaalinen media on mielestäni auttanut tässä asiassa paljon, mutta kuinka moni helsinkiläinen päätyy esimerkiksi Facebookissa tykkäämään Helsingin kaupungin lastensuojelu -sivustosta? En minä ainaakaan, ennen kuin harjoitteluni kautta kuulin koko sivustosta. Toisaalta sosiaalisella medialla on myös kääntöpuolensa: muun muassa Facebookista löytyy sivustoja, joissa lastensuojelun kauhukuvia ja negatiivisia kokemuksia jaetaan julkisesti. Siksi olisikin mielestäni tärkeää saada myös kunnolla kuuluviin ja näkyviin se hieman neutraalimpi, jopa positiivisempi puoli lastensuojelusta niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin kertomana. Nykyään lapsiperheille järjestetään monenlaisia tapahtumia ympäri Suomenmaan, joten miksi ei lastensuojelu ottaisi osaa tapahtumiin ja jalkautuisi kertomaan mitä lastensuojelutyö konkreettisesti on? Myös lastensuojelun paikallisalueiden verkostoissa toimiminen ja sen myötä itsensä näkyväksi ja tutuksi tekeminen alueen asukkaille toisi lastensuojelua tutummaksi.

Lastensuojelun mielikuva on puhututtanut niin tavallista kansalaista kuin alan ammattilaisiaikin. Tutkimusten mukaan lastensuojelusta nostetaan pinnalle herkästi negatiivisia yksittäisuuksia, eikä mikään ihme, sillä uutiskynnys on helpompi ylittää negatiivisella jutulla. Myös lukijoita kiinnostaa enemmän yksittäiset tarinat, kuin yleisellä tasolla kerrotut asiat. Salassapitovelvollisuuden vuoksi lastensuojelun ammattilaiset eivät voi kommentoida yksittäistapauksia

mediassa, vaan he voivat tiedottaa alan työskentelyperiaatteista yleisellä tasolla. Moni yhdistää lastensuojelun suoraan huostaanottoon, vaikka lastensuojelutyö on hyvin paljon muutakin kuin huostaanottoja. Tästäkin syystä lastensuojelun olisi avattava verhojaan ja tuotava ihmisten tietoisuuteen työn toista laitaa: ennaltaehkäisyä ja avohuoltoa ennen huostaanottoja. Myös salassapitovelvollisuuden puhumisesta ja käsittelystä ei varmasti olisi haittaa, jotta ihmiset ymmärtäisivät säännöllisen epäsäännöllisten yksittäiskohujen noustessa, mikseivät ammattilaiset kommentoi ja kerro taustoja. Työskentely media-alan ammattilaisten kanssa ei myöskään olisi pahitteeksi. Annamaija Puonti kirjoittaa Lastensuojelu tänään (Tammi, 2004) kirjassa julkaistussa artikkelissa lastensuojelun julkisivusta. Hän kertoo, että varsinkin toimittajat näkevät lastensuojelun byrokraattisena ja joustamattomana ja mielikuvaa lastensuojelusta hallitsi huostaanotto. Puonti kertoo imago tutkimuksessa tulleen ilmi, että toimittajien lähteet lastensuojelun uutisointia koskien tulevat enimmäkseen joukkoviestimien ja ”oman työnsä kautta” (Puonti 2004, 335-337). Olisi siis varmasti aiheellista vielä tänäkin päivänä tehostaa median ja lastensuojelun yhteistyötä, vaikka se on varmasti 14 vuodessa eteenpäin mennytkin.

Tutkielmani tulokset antavat ruusuksen kuvan vanhempien ajatuksista perhetyön alkaessa. Kaikki haastattelemani vanhemmat olivat itse hakeneet apua, jolloin sen vastaanottaminen oli helppoa. Mutta mitä sanoisivat vanhemmat, jotka eivät itse ole apua hakeneet ja joilla perhetyö on aloitettu nimellisen vapaaehtoisuuden myötä? Tulokset olisivat varmasti hieman erilaiset ja moniäänisemmät: motivaatio ei välttämättä olisi ollut yhtä korkealla kuin nyt haastattelemillani vanhemmilla ja avun tarvetta ei välttämättä olisi tunnistettu. En kuitenkaan valitettavasti päässyt haastattelemaan yhtään vanhempaa, jolla tilanne olisi tämä ollut. Voi olla, että heidän saaminen haastatteluun olisi uudessa, jännittävässä elämäntilanteessa lastensuojelun asiakkaana vaatinut lisämotivoitinta ja houkuttelua, mihin perheiden sosiaaliohjaajilla ei ole ollut tarpeeksi aikaa. Aihetta voisi varmasti jossitella loputtomiin, mutta mielestäni tätä on tärkeä pohtia jossain määrin. Mielestäni olisi tärkeää, että myös ei-niin-motivoituneet vanhemmat saisivat äänensä kuuluviin ja kerrottua, miten he asiat kokevat ja mitä he tarvitsevat. Työskentelyn motivaatiotason ollessa alhainen, korostuu entisestään sosiaaliohjaajien taito kuunnella ja kohdata asiakkaita, olla avoin, vastavuoroinen sekä ammattitaitoinen. Niin harjoitteluni kuin myös viimeaikaisten uutisoinnin perusteella uskallan sanoa, että kiireen, suurien asiakasmäärien ja paineen alla työskentely ei ainakaan edesauta asiakkaiden oikeanlaista kohtaamista ja kuulluksi tulemisen tunteen jättämistä. Tämän myötä myös luottamussuhteen ja motivaation rakentumisen kulmakivet ovat vaarassa hajota, jolloin työskentely ei onnistu, kuten aiemmin mainituissa tutkimuksissa on käynyt ilmi.

Ei siis varmasti olisi huono ajatus, että tulevaisuudessa voitaisiin tutkia nimenomaan näiden vanhempien ajatuksia, joilla perhetyön aloitus ei ole sujunut yhtä neutraaleissa merkeissä.

Myös perhetyön asiakasperheiden lasten ajatuksia olisi tärkeää saada kuuluville samasta aihepiiristä. Ylipäätään lastensuojeluun kohdistuvista mielikuvista voisi olla hyödyllistä tehdä päivitetyjä mittauksia, jollei niitä olla jo tekemässä.

Olen siinä onnekaassa asemassa, että voin todeta Helsingin kaupungin näillä näkymin rajaa- van lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmääriä 30 lapseen sosiaalityöntekijää kohden (Aaltonen/ HS 8.5.2018). Suurenevat asiakasmäärät ovat kuitenkin uhkana myös avohuollon palveluissa, joissa kohtaamistyötä erityisesti tehdään. Rajoitukset asiakasmäärissä sosiaaliohjaajillekin eivät olisi ainoastaan työntekijöiden vaan myös asiakkaiden edun mukaista. Pienemmillä asiakasmäärillä laadukas ja eettisesti oikeanlainen työ on mahdollisempaa kuin suurilla asiakasmäärillä toteutettu työ. Uskallan väittää, että pienemmillä asiakasmäärillä tehty työ, saa aikaan varmempia tuloksia, kun aikaa kohtaamiselle ja kuuntelemiselle oikeasti jää.

Vanhemmat ja aiemmat tutkimukset perään kuuluttivat kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen merkitystä. Sillä, että asiakas kohdataan ja tehdään kuulluksi, voi olla ratkaiseva merkitys perheen tulevaisuuden kannalta. Näitä asioita ei opita pelkästään teoriaa kirjoista lukemalla. On mentävä asiakkaiden luo ja harjoiteltava, epäonnistuttava ja onnistuttava kohtaamisissa. Onkin tärkeää säilyttää tulevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten mahdollisuus päästä ulos oppilaitoksista kentälle työharjoitteluihin ja projekteihin. Itselleni työharjoittelut ja opintojaksojen asiakasprojektit ovat konkretisoineet paljon paremmin asioita tulevasta alastani, kuin yksikään luennolla kerrottu tosielämänesimerkki. Kokemuksen kautta on mahdollista oppia niin itsestä kuin asiakkaista. Myös jaettu oppiminen lähiopetuksessa ja oppimisen reflektointi muiden opiskelijoiden kanssa on todella tärkeää ammatillisen kasvun, kehityksen ja identiteetin kannalta. Vaikka oppimista ja oivallusta ihmishuhtetyössä tapahtuu eläköitymiseen saakka ja vielä sen jälkeenkin, ovat lähtökohdat kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen mahdollistamiselle paremmat, kun kokemusta on saanut opiskeluaajoista lähtien.

9 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Kaikkien tutkimusten päätavoite on tuottaa luotettavia ja eettisiä tutkimustuloksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta tarkastellaan ainoastaan arvioimalla, sillä laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voida mitata ja laskea samaan tapaan kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tarkastellaan reliabiliteettia ja validiteettia. Validiteetti tarkoittaa oikeiden asioiden mittaamista, eli kvalitatiivisen tutkimuksen kodalla sitä, miten tutkimusasetelma on tehty ja osin sitä, miten aineiston analyysi on toteutettu. Reliabiliteetti liittyy lähinnä tutkimuksen toteutukseen. (Kananen 2014, 146-147.)

Opinnäytetyöni luotettavuuden arvioinnissa olen tutkijana itse vastuussa sen toteutumisesta. Tutkijana minä päätin mitä tutkitaan, kysytään tai ei kysytä ja miten aineistoa analysoidaan.

Tästä syystä on ollut tärkeää pitää luotettavuuden arviointi koko ajan mielessä, jotta tutkimustulokset ovat mahdollisimman luotettavia. Kanasen (2014) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuustarkastelussa on tärkeää riittävä dokumentaatio ja jatkuva ratkaisujen perustelu kysymällä itseltä ”miksi näin on tehty?”.

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteerejä ovat muun muassa vahvistettavuus, dokumentaatio ja tulkinnan ristiriidattomuus. Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi teemahaastateltava lukee tutkimuksen ja vahvistaa tutkijan tulkinnan ja saadun tutkimustuloksen. Dokumentaatio on yksi tärkeimmistä asioista luotettavuuden suhteen, sillä riittävä dokumentaatio auttaa tutkimuksen lukijaa tarkastamaan tutkijan ratkaisupolun. Tutkimuksen ristiriidattomuus varsinkin teemahaastattelulla toteutetussa tutkimuksessa on tärkeää. Tällöin myös toinen tutkija päätyy samaan johtopäätökseen kuin alkuperäinen tutkija, vaikka tulkinnassa eroja olisikin. (Kananen 2014, 150-154.)

En ole saanut mahdollisuutta luetuttaa haastattelemillani vanhemmilla opinnäytetyöni tuloksia. Pidin kuitenkin jo haastatteluvaiheessa huolta siitä, että jos jokin asia tai toteamus tuntui jäävän itselleni epäselväksi tai tuottavan ajatuksen, vahvistin tämän kysymällä vanhemmilta esimerkiksi ”Kuulinko oikein, että..?” tai vaihtoehtoisesti ”Ymmärsinkö oikein, että..?”. Näin ollen vanhemmilla oli heti mahdollisuus korjata väärinkäsityksiä tai täydentää ja tarkentaa vastauksiaan. Tämä oli ehdoton etu haastattelussa, verraten esimerkiksi e-lomakekyselyyn, jonka avulla olisi taas voinut saada enemmän osallistujia.

Dokumentaatiota oli tehtävä reilusti, sillä haastatteluun perustuvan opinnäytetyöni suurin luotettavuuden takaaja oli nimenomaan dokumentoinnit. Yhteensä dokumentoitua tekstiä minulle kertyi noin 14 sivua, mukaan lukien litteroidun haastattelut ja omat muistiinpanoni näihin ja aineistoanalyysiä helpottamaan tehdyt kategoriataulukot. Onkin toisaalta sääli, että säilyttääkseen haastateltavieni ehdottoman anonymiteetin, on minun myös tuhottava nämä dokumentoinnit. Dokumenttien tuhoamisen vuoksi, ei tutkielmaa voida esimerkiksi toistaa samanaikaisena. Dokumenttien tuhoaminen vaikuttaa myös ristiriidattomuuteen, sillä ei voida testata vastaavatko haastateltavat samalla tavalla haastattelijasta riippumatta. Olen kuitenkin varma, että haastattelukysymysteni ollessa hyvin yleisellä tasolla ovat tulokset ristiriidattomia ja vaihtelua vastauksissa ei esiinny, vaikka joku muu ulkopuolinen kysymykset vanhemmille esittäisikin.

Vanhempien kertomia kokemuksia, ajatuksia ja toiveita olisi mielestäni väärin lähteä arvottamaan ja pohtimaan luotettavuuden näkökulmasta, sillä jokaisen ihmisen kokemus omasta elämästään on aina oikea ja arvokas. Toki voidaan aina jossitella, millä tavalla vastausten yleisilme olisi muuttunut, jos haastateltaviksi olisi tullut myös vanhempia, joille lastensuojelu ja perhetyö eivät näyttäytyy yhtä neutraalissa valossa. Tämän tutkielman otannalla ja heidän kokemuksillaan pidän tutkielmaani kuitenkin luotettavana.

Eettisyys on luotettavuuden rinnalla toinen tärkeä asia, kun tehdään tutkimusta. Lastensuojelun asiakkuus saattaa monelle ihmiselle jännittävä ja uusi paikka, jolloin kohtaamisessa vaaditaan erityistä herkkyyttä. Lastensuojelun asiakkuus merkitsee yleensä sitä, ettei jokin asia ole ennestään toiminut ja nyt siihen saadaan apua. Asiakkaiden elämäntilanteet ja niiden kohtaamiset vaativat erityistä huomioita ottoa tutkielman toteutusvaiheessa. Talentian (2017) sosiaalialan ammattihenkilöille tekemässä eettisissä ohjeissa kaikki lähtee liikkeelle ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta. Näin ollen myös ammatilliseen kasvuun liittyvässä opinnäytetyössäkin on jatkuvasti pidettävä tämä mielessä. Eettisen ohjeistuksen mukaisesti ammattihenkilön on pidettävä huoli jokaisessa kohtaamisessa vastavuoroisesta kommunikoinnista. (Talentia 2017, 10-11.)

Tämä oli läsnä erityisesti opinnäytetyössäni, sillä jokainen haastattelu oli omanlaisensa kohtaaminen. Uskon pitäneeni huolen hyvästä kommunikaatiosta ja luottamuksesta tutkijan ja tutkittavan välillä, sillä haastattelujen aluksi annoin haastateltaville luettavaksi ja allekirjoitettavaksi haastatteluun suostumuslomakkeen. Kävin myös läpi vielä suullisesti pääkohdat suostumuslomakkeesta ja kerroin haastattelurakenteen. Keskustelussa oli havaittavissa vastavuoroisuutta.

Tein kolmannen työharjoitteluni myös Helsingin kaupungin lastensuojelun tehostettuun perhetyöhön, joten kaksiosaisen roolin oli mahdollista aiheuttaa rooliristiriitaa haastateltavissa. Pidin tärkeänä itselleni tehdä selväksi, että harjoitteluajana keskitytään nimenomaan harjoitteluun ja haastatteluissa, jotka tehdään harjoitteluajan ulkopuolella, olen tutkijana. Harjoitteluni ehti jo loppua ennen kuin lupa tutkimuksen aloittamiseen saatiin, joten rooliristiriitaa ei ehtinyt kehittyä. Harjoittelupaikan ja opinnäytetyön yhdistäminen toivat aiheeseen syvempää ymmärrystä, sillä ymmärrys perhetyöstä ja lastensuojelun avoimuudesta oli kokemuksen kautta syvempi. Hyvään ammattieettiseen toimintaan kuuluu rehellisyys. Siksi pidänkin tärkeänä, että vanhemmat ovat saaneet tiedon työharjoittelijastatuksestani ennen haastatteluun tuloa. Tästä syystä mainitsin asiasta vanhemmille heille osoitetussa kutsukirjeessä.

Eettistä ristiriitaa koen kuitenkin olleen haastateltavien hankinnassa. Koska työharjoitteluni ehti loppua ennen tutkimusluvan saamista, ei minulla ollut henkilökohtaisesti mahdollisuutta esitellä vanhemmille mahdollisuutta osallistua haastatteluun tai ottaa vastaan ilmoittautumisia suoraan heiltä, sillä minulla ei harjoitteluni jälkeen ole luonnollisesti oikeutta tietää, ketkä ovat aloittamassa tehostettua perhetyötä. Näin ollen tieto opinnäytetyötäni varten tehtävästä haastattelusta kulki sosiaaliohjaajien kautta ja loppujen lopuksi myös ohjautuminen haastattelun sopimiseen tuli sosiaaliohjaajien välityksellä. Koen kuitenkin, että on tärkeämpää saada asiakkaiden äänet kuuluviin, sillä seurauksella, että sosiaaliohjaajat ovat tietoisia haastattelusta kiinnostuneista vanhemmista, kuin etten olisi saanut yhtään haastateltavaa ja näin ollen vanhempien kokemuksetkin olisivat jääneet kuulematta. Pidin kuitenkin mielestäni hyvin huolta siitä, ettei haastatteluun osallistuneiden vanhempien vastauksia tai kokemuksia

voida tunnistaa tai yhdistää tiettyyn vanhempaan. Suorat lainaukset tulososiossa ovat vanhempien suusta, mutta kuitenkin sillä tasolla, ettei niistä voi tunnistaa mitään piirrettä mistä vanhemman ja lainauksen yhdistäisi. Tästä syystä olen myös joutunut jättämään tutkielmani kannalta jossain määrin aiheellisiakin tai hyvin kuvaavia suoria lainauksia pois, sillä lainausten erityispiirteet, esimerkiksi tietynlaiset sanavalinnat tai murre sanat voivat antaa liikaa tunnistamispintaa osallistuneista vanhemmista. Myöskin se, että puhun läpi opinnäytetyöni pelkäämään vanhemmista, enkä erittele äitiä tai isää tietyltä alueelta voidaan turvata anonymiteettiä entistä varmemmin.

Opinnäytetyöni yhtenä tarkoituksena ja tavoitteena oli tuoda asiakkaiden äänet kuuluviin. En usko, että olisin saanut asiakkaiden ääniä yhtä hyvin kuuluviin, ellen olisi poiminut haastattelusta myös suoria lainauksia. Nehän ovat juuri niitä asioita, mitä vanhemmat itse ovat tuottaneet sanasta sanaan.

10 Oppimiskokemuksena opinnäytetyö

Opinnäytetyön idea on lähtenyt alun perin liikkeelle keväällä 2017 eräällä opintojaksolla ryhmätyönä tehdystä minitutkielmasta. Minitutkielmassa ryhmämme aiheena oli selvittää keskustelupalstojen perusteella mikä ihmisiä lastensuojelussa pelottaa. Aihe jäi kovasti pyörimään mieleeni ja päätin, että opinnäytetyöni tulisi käsittelemään tätä aihetta jollain tavalla. Alkukesästä 2017 lähdin kyselymään viimeisen työharjoittelupaikan ja opinnäytetyöpaikan perään. Sainkin myöntävän vastauksen Helsingin kaupungin erästä toimipisteestä. Yhdessä tämän toimipisteen tiimin ja syksyllä 2017 nimetyn ohjaavan opettajani kanssa muotoilimme opinnäytetyön aiheajauksen lopulliseen muotoonsa. Joulukuussa 2017 aloitin kirjoittamaan opinnäytetyösuunnitelmaani, jonka esitin muutama päivä ennen viimeisen työharjoitteluni alkua tammikuussa 2018. Tämän jälkeen alkoi pitkä odotus tutkimusluvan ja lopuksi haastateltavien saamiseksi, kunnes viimein kesäkuussa 2018 pääsin aloittamaan tutkimustulosten kirjoittamisen ja opinnäytetyön kuromisen kokonaiseksi raportiksi.

Ensimmäiset asiat mitä opinnäytetyö prosessin aikana olen oppinut, ovat pitkäjännitteisyys ja epävarmuuden sieto sekä sitoutuminen. Syksyllä 2017 opinnäytetyöni ja harjoitteluni toteutuminen näyttivät hetkellisesti menevän jäähylle, sillä Helsingin kaupunki teki suuren organisatiomuutoksen alkuvuodesta 2018 sosiaali- ja terveysalalla. Sain kuitenkin pitäytyttyä harjoittelupaikassani ja opinnäytetyössäni, josta olen hyvin iloinen ja kiitollinen työharjoitteluni ohjaajalle. Koen olleeni hyvin sitoutunut ja motivoitunut opinnäytetyön tekemiseen alusta asti ja välillä tätä onkin koeteltu. Epävarmuuden sietoa on kasvattanut myös haastateltavien hankinta ja sen hankaluus. Vaikka olin varautunut haastateltavien saamisen hankaluuteen ja varasuunnitelmat olivat myös mietittynä, oli silti yllättävää, kuinka paljon itseään välillä piti ”psykätä” ja tsempata, jottei vaipuisi täyteen epätoivoon. Ammatillisen kasvun kannalta epävarmuuden sietokyvyn harjoittaminen on mielestäni sosiaali- ja terveysalalla oleellista, joten opinnäytetyöllä on vahva paikka opiskelijan ammattiin valmistautumisen kanssa, vaikka

saatoin sitä hetkittäin epäilläkin. Olen luonteeltani kärsivällinen ihminen, mutta opinnäytetyöprosessissa kärsivällisyyteni joutui koetukselle erityisesti tutkimusluvan kanssa. Olin hyvin innostunut tutkimaan opinnäytetyöni aihetta ja hyvin pettynyt, kun en päässyt tutkielmaa aloittamaan kuten olin suunnitellut. Epävarmuuden sietokyvyn lisäksi on myös kärsivällisyys hyvä piirre sosiaali- ja terveysalalla, opinnäytetyöni onkin tarjoillut loistavia mahdollisuuksia vetää molemmat piirteet ääri rajoille ja harjoittaa niitä entisestään.

Työharjoitteluideni lomassa olen saanut palautetta hyvistä kirjallisista valmiuksista ja opinnäytetyön kirjoittaminen, jos mikä on kehittänyt kirjallisen ilmaisemisen taitoa edelleen. Viimeisten työharjoitteluideni tavoitteenani on ollut myös aikuisasiakkaiden kanssa toimiminen itsevarmemmin. Nuorena opiskelijana olen silloin tällöin kokenut epävarmuutta aikuisasiakkaiden kanssa toimimisessa ja tällöin olen huomannut ajattelevani ”mikäs minä nuori opiskelija olen heille pätevä keskustelukumppani”. Työharjoittelut ovat rohkaisseet minua paljon ja itsevarmuuteni on lisääntynyt ja lisääntyy tulevaisuudessakin. Opinnäytetyö oli itselleni tämänkin puolen kehittämisen kannalta loistava tilaisuus, sillä vanhempia haastatellessa sain tätä itsevarmuutta harjoitettua. Opinnäytetyön aihe oli minusta itsestäni lähtenyt ja tein työn yksin, joten läpi prosessin oli oltava varma siitä mitä tekee ja miksi. Itsevarmuus ja luotto siihen mitä tekee on oikein ovat harjaantuneet myös tämän kautta.

Kirjoittamisurakan loppupuolella ymmärsin ympyrän sulkeutuneen opiskelujeni osalta. Opinnäytetyöni tärkeimmäksi havainnoksi ja tulokseksi sain sen mistä sosionomiksi opiskelu aikoinaan starttasi: asiakkaan kohtaamisesta. On varmaan liian kliseistä sanoa, että saatoin kokea lampun syttyvän pääni sisällä, mutta itselleni opinnäytetyöprosessi nivoi yhteen koko 210 opintopisteen tutkinnon pääkohdat. Opiskelujeni kohdalla kaikki alkoi ja loppui siis asiakkaan kohtaamisen tärkeyteen ja toivon mukaan pidän tämän havainnon mukana alkavan sosiaalialan urani jokaisessa vaiheessa.

Lähteet

Painetut

Berg, K., Heino, T. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyksiä. Helsinki: Stakesin monistamo.

Granfelt, R. 2008. Osalliseksi omaan elämään. Work out -ohjelma nuorten vankien tukena. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1998. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Jokinen, A. 2018. Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja, 138-147.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2010. Sosiaalityön käsikirja. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.

Laitinen, M. & Pohjola, A. Asiakkuus sosiaalityössä. Tallinna: Gaudeamus.

Mattila, K. 2008. Arvostava kohtaaminen. Arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Juva: PS-kustannus.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilöstön eettiset ohjeet. Helsinki: Punamusta.

Sähköiset

Aalto, M. 2018. Lastensuojelun asiakasmääriä aiotaan rajata Helsingissä kolmeen kymmeneen. Nyt yhdellä sosiaalityöntekijällä on keskimäärin 40 asiakasta. Helsingin Sanomat 18.5.2018. Viitattu 5.6.2018. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005672236.html>.

Aktan-Collan, K. 2017. Arvostava kohtaaminen. Viitattu 16.7.2018. <https://www.duodecim.fi/2017/12/01/arvostava-kohtaaminen/>.

Helsingin kaupunki. 2018. Lastensuojelu. Perhetyö. Viitattu 21.8.2018. <https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/lastensuojelu/perhetyo/perhetyo/>.

Helsingin kaupunki. 2016. Lastensuojelun tehostettu perhetyö. Viitattu 19.7.2018. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/ab/abfd8de921421027df191cc995ec2f74888492d2.pdf>.

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveystoimiala. Viitattu 31.5.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/>.

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveystoimiala. Hallinto. Viitattu 31.5.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/organisaatio/hallinto>.

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveystoimiala. Perhe- ja sosiaalipalvelut. Viitattu 31.5.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/organisaatio/peso>.

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveystoimiala. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut. Viitattu 31.5.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/organisaatio/skh>.

Helsingin kaupunki. 2018. Sosiaali- ja terveystoimiala. Terveys- ja päihdepalvelut. Viitattu 31.5.2018. <https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/organisaatio/tepa>.

Hotari, K. 2007. Kuulluksi tuleminen lastensuojelussa nuorten kertomana. Viitattu 6.1.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94283/gradu01636.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kasurinen, R. 2018. Lastensuojelussa käynnissä jättimuutos. Lopultakin aikaa lasten kohtaamiseen. Uutta työtappaa kokeillaan 40 kunnassa. Yle uutiset 14.5.2018. Viitattu 19.7.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10200305>.

Lasten oikeuksien sopimus. 1991. Viitattu 6.1.2018. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>.

Lastensuojelu.info. Lapsi saa osallistua. Viitattu 19.8.2018. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lapsi-saa-osallistua/>.

Lastensuojelu.info. Lastensuojelun perusta. Viitattu 6.1.2018. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/>.

Lastensuojelulaki. 2007. Viitattu 6.1.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L1P6>.

Louhela, V. 2012. Kuulluksi tulemisen pedagogiikka kaikille yhteisessä koululiikunnassa. Viitattu 16.7.2018. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514299964.pdf>.

Mustajärvi, S. 2008. Perhetyöhön sitoutuminen. Lastensuojelun perhetyön asiakkaana olevien vanhempien, perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksia. Viitattu 6.1.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79189/gradu02591.pdf?sequence=1>.

Porkka, M. 2015. Valta, valvonta ja kutsumus. Mielikuvia lastensuojelutyöstä. Viitattu 19.7.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97202/GRADU-1432799243.pdf?sequence=1>.

Pöytäri, M. 2004. Rankkaa, mutta antoisaa. Luokanopettajan työtyytyväisyys. Tarkastelun kohteena kyläkoulut. Viitattu 10.1.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/91756/gradu00326.pdf?sequence=1>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. Lapset, nuoret ja perheet. Perhetyö. Viitattu 16.7.2018. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun avohuolto. Viitattu 5.3.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Viitattu 5.3.2018. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu?. Viitattu 8.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki luokittelusta	22
---	----

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko	41
Liite 2: Tutkimuslupa.....	42
Liite 3: Saatekirje X-alueen ohjaajille	44
Liite 4: Haastattelukutsu vanhemmille	45
Liite 5: Suostumuslomake haastatteluun	46
Liite 6: Taulukkomalli	47

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Haastattelurunko

1. *Taustatiedot*

- Ketä perheeseen kuuluu?
- Milloin perhetyö perheenne kohdalla alkoi?
- Miksi perhetyö aloitettiin?
- Miten ohjauditte perhetyöhön?
- Mitä muita palveluja/ tukitoimia olette saaneet ennen perhetyön aloitusta?

2. *Ajatukset perhetyön alkaessa*

- Millaisia ajatuksia sinulla on ollut perhetyön aloituksen aikana?
- Ovatko ajatukset enimmäkseen positiivisia vai negatiivisia? Mistä se johtuu?

3. *Toiveet perhetyölle*

- Mitä toiveita sinulla on perhetyölle?
- Mitä toivoisit perhetyön sosiaaliohjaajilta?

4. *Asiat, mitkä voisivat auttaa sitoutumisessa ja motivoitumisessa työskentelyyn*

- Kuvaile nykyistä motivaation tasoa perhetyöhön.
- Oletko tyytyväinen nykyiseen tasoon? Jos et, mitä sille voisi mielestäsi tehdä, jotta se olisi tyydyttävällä tasolla? Jos olet, miten koet saavuttaneesi sen ja miten sitä voisi ylläpitää?
- Kuvaile nykyistä sitoutumisen tasoa perhetyöhön.
- Oletko tyytyväinen nykyiseen tasoon? Jos et, mitä sille voisi mielestäsi tehdä, jotta se olisi tyydyttävällä tasolla? Jos olet, miten koet saavuttaneesi sen ja miten sitä voisi ylläpitää?
- Mitä työntekijät voisivat mielestäsi tehdä, jotta perheen vanhempien motivoituminen ja sitoutuminen olisi helpompaa?

Liite 2: Tutkimuslupa

	Helsingin kaupunki Sosiaali- ja terveystoimiala Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus Lastensuojelu	Pöytäkirjanote 13.4.2018	1 (2)
---	--	------------------------------------	-------

Lastensuojelun johtaja

Henriikka Latvanen
[Redacted]

16 §
Päätös tutkimuslupahakemuksesta
HEL 2018-001969 T 13 02 01

Päätös

Lastensuojelun johtaja päätti myöntää tutkimusluvan Henriikka Latvanen tutkimuslupahakemukselle "Vanhempien ajatuksia perhetyön alkaessa lastensuojelussa". Kyseessä on AMK-opinnäytetyö, jossa hakija haastattelee perhetyön asiakkaita.

Tutkimuksen yhteyshenkilö on johtava ohjaaja [Redacted]

Tutkimuslupa on voimassa 12.3.2018 asti.

Tutkimuslupa on voimassa 12.3.2019 asti.

Tutkimuslupaun sovelletaan seuraavia ehtoja:

Tietoja saa käyttää vain hakemuksessa mainittua tutkimusta varten.

Tutkimusraportissa tai muulla tavoin ei saa ilmaista tutkittujen asiakkaiden, työntekijöiden eikä palvelupisteiden tunnistetietoja.

Tutkimusraportti tai sen sähköinen osoite toimitetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttöön osoitteella Helsingin kaupunki, Kirjaamo, Sosiaali- ja terveystoimiala, PL 10, 00099 Helsingin kaupunki, sähköposti: helsinki.kirjaamo@hel.fi

Päätöksen perustelut

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lastensuojelun perhetyötä aloittavien vanhempien ajatuksia ja heidän toiveitaan perhetyölle ja perhetyöntekijöille. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään asioita, jotka auttavat perheiden vanhempia sitoutumaan ja motivoitumaan perhetyöhön. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa luotettavaa ja uutta tietoa perhetyön ammattilaisille ja tuoda asiakkaiden ääni kuuluviin.

Postiosoite PL 6000 00099 HELSINGIN KAUPUNKI sosiaaliterveys@hel.fi	Käyttöosoite Toukonkatu 4 A Helsinki 02 www.hel.fi/ote	Puhelin +358 9 310 5015 Faksi +358 9 310 42504	Y-tunnus 0201256-5	Tilinho FI1880001200052430 Alv.nro FI02012566
---	--	---	------------------------------	--

	Helsingin kaupunki Sosiaali- ja terveystoimiala Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus Lastensuojelu	Pöytäkirjanote	2 (2)
		13.4.2018	
<u>Lastensuojelun johtaja</u>			
	Hakija on sitoutunut noudattamaan tutkimuseettisiä ohjeistuksia mm. vapaaehtoisuuteen, anonymiteettiin ja materiaalin turvalliseen säilyttämiseen liittyen.		
Lisäliedot	[REDACTED]		
Liitteet			
	1 Tutkimuslupahakemus 2 Tutkimussuunnitelma 3 Suostumuslomake haastatteluun.pdf		
Muutoksenhaku			
Otteet	Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta		
	Ote Hakija	Otteen liitteet Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta	
	Yhteyshenkilö	Liite 1 Liite 2 Liite 3	
Pöytäkirjanote on lähetetty asianosaiselle 2.8.2018.			
Lastensuojelun johtaja			
Postiosoite PL 6000 <small>00001 HELSINKI</small>	Käyntiosoite Toinen linja 4 A <small>00101 HELSINKI</small>	Puhelin +358 9 310 5015 Faksi	Y-tunnus 0201256-6 Tunnus F11880001200002430 Alv.nro

Liite 3: Saatekirje X-alueen ohjaajille

Hei sinä tehostetun perhetyön ammattilainen! 😊

Olen Henriikka Latvanen, opinnäytetyötä vaille valmis sosionomi (AMK)-opiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta. Suoritin juuri viimeisen työharjoitteluni tehostetun perhetyön x -tiimissä ja nyt olen tekemässä opinnäytetyötäni tehostetun perhetyön x-alueelle.

Opparini aiheena on tutkia perhetyön hiljattain aloittaneiden / alkamassa olevien perheiden **vanhempien** ajatuksia, toiveita ja motivaatioon sekä sitoutumiseen liittyviä asioita perhetyössä. Tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa teille alan ammattilaisille ja tuoda asiakkaiden arvokkaat äänet kuuluviin.

Aineistoa kerätään teemahaastattelun avulla ja tähän tarvitsisin juuri Sinun apuasi.

Liitetiedostona löytyy perheiden vanhemmille kutsu haastatteluun. Jos siis Sinulta löytyy asiakasperhe, jolla on juuri alkamassa tai hiljattain alkanut perhetyö, olisin hyvin kiitollinen, jos esittelisit perheen vanhemmille mahdollisuutta osallistua haastatteluun. Haastattelun kannalta tärkeintä on, että perheen vanhemmilla on tuoreessa muistissa perhetyön aloitukseen liittyvät ajatukset. Haastattelut pystyn toteuttamaan sekä suomeksi että englanniksi.

Opinnäytetyön on määrä olla valmis syyskuussa 2018, jolloin pidetään arviointiseminaari, johon olet myöskin lämpimästi tervetullut kuulemaan tutkimuksessa saatuja tuloksia.

Jos Sinulla heräsi lisäkysymyksiä tai muuta kommentoitavaa, olethan yhteydessä suoraan minuun:

henriikka.latvanen@student.laurea.fi tai XXX-XXXXXXX

Yhteistyöstä kiittäen & mukavaa kevättä toivottaen,
Henriikka Latvanen

sosionomi (AMK)-opiskelija

Liite 4: Haastattelukutsu vanhemmille

Kutsu sosiaalialan opinnäytetyötä varten tehtävään haastatteluun juuri Sinulle, vanhempi!

Olen Henriikka Latvanen, kolmannen vuoden sosionomi (AMK)-opiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teen viimeisen työharjoitteluni & opinnäytetyöni Helsingin kaupungin X-alueen lastensuojelun tehostettuun perhetyöhön.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on:

- selvittää perhetyön hiljattain aloittaneiden vanhempien ajatuksia,
- toiveita perhetyön suhteen ja
- tarpeita, jotta työskentelyyn sitoutuminen ja motivoituminen onnistuisivat.

Tavoitteena on tuottaa tietoa perhetyön ammattilaisille ja tuoda asiakkaiden äänet kuuluviin.

- Haastattelu toteutetaan edellä mainittujen aiheiden ympärillä
- Haastatteluun ei tarvitse valmistautua mitenkään - kerrot vain omat kokemuksesi!
- Haastattelu voidaan sopia Sinulle parhaaseen ajankohtaan ja haastatteluun ovat tervetulleita perheen molemmat vanhemmat tai vain toinen.
- Haastattelussa kerrotut asiat jäävät haastattelutilanteeseen, eikä niitä kerrota eteenpäin.
- Osallistujille tarjotaan pullakahvit/-teet/-mehut 😊

Haastattelu nauhoitetaan, mutta nauhoitukset ja niiden kirjalliset litteroinnit tullaan tuomaan työn valmistuttua. Valmiiseen työhön päätyy ainoastaan anonyymejä vastauksia, joista haastateltavaa ei voida tunnistaa. Valmis työ tullaan julkaisemaan theseus.fi:ssä

Osallistumalla haastatteluun ja tuomalla arvokkaat ajatuksesi kuuluviin tärkeän asian puolesta, voit olla mukana vaikuttamassa lastensuojelun perhetyön toimintaan tulevaisuudessa.

Jos kiinnostuit haastateltavaksi tulemisesta tai mielessäsi heräsi kysymyksiä, ota yhteyttä suoraan minuun:

henriikka.latvanen@student.laurea.fi

Mukavaa kevättä perheellesi toivotellen,
Henriikka Latvanen
sosionomi (AMK)-opiskelija

Liite 5: Suostumuslomake haastatteluun

Suostumuslomake haastatteluun

Tutkimusta koskeva informaatio:

*Henriikka Latvanen
Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurila
Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö: Vanhempien ajatuksia perhetyön alkaessa*

1. Ymmärrän, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista.
2. Olen saanut tietooni haastattelua koskevat teemat ja käytettävät menetelmät.
3. Suostun antamaan nauhoitettavan haastattelun omista kokemuksistani ja mielipiteistäni perhetyön aloituksen teemoihin liittyen.
4. Suostun ja ymmärrän, että haastattelussa kertomiani asioita tullaan käyttämään vain tämän tutkimuksen tarpeisiin ja minua ei voida missään yhteydessä tunnistaa vastausten perusteella.
5. Ymmärrän, että henkilöllisyyteni jää vain haastattelijan tietoon.
6. Ymmärrän, että haastattelunauhoitteet ja sen kirjalliseen muotoon saatetut litteroinnit tuhotaan.
7. Tiedän, että voin keskeyttää haastattelun missä vaiheessa tahansa.
8. Suostun ja ymmärrän, että valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan theseus.fi - verkkosivuilla.

Olen ymmärtänyt ja hyväksynyt yllä olevat kohdat ja tämän lomakkeen allekirjoittamalla annan suostumukseni haastatteluun.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus

Nimenselvennys

